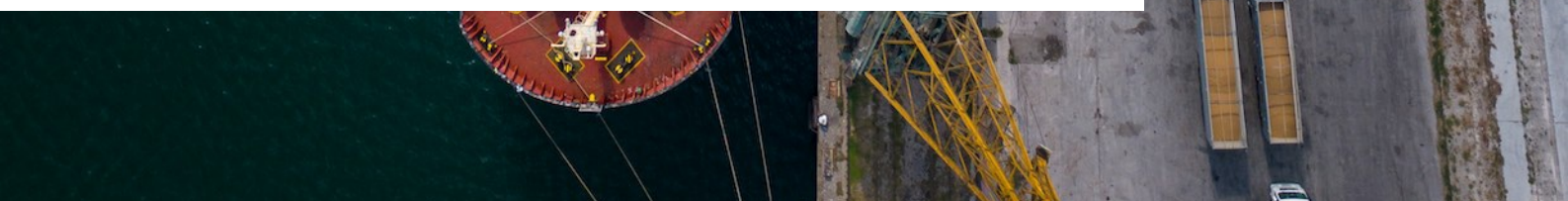

Oslo kommune

Rapportering offentlige anskaffelser 2024

for offentlig sektor (ikke omfattet av åpenhetsloven)

□

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Til lesere av rapporten

Offentlig sektor er landets største kunde og forbruker. Med dette følger stor innkjøpsmakt og et stort ansvar. Gjennom forvaltning av felleskapets ressurser skal offentlige virksomheter gå foran og ha et sirkulært og bærekraftig forbruk, og etterspørre varer og tjenester som er tilvirket etter høye etiske og sosiale standarder for arbeids- og miljøforhold i både egen virksomhet og i leverandørkjeden.

Den nye åpenhetsloven (Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold) gir offentlig sektor et enklere arbeid med å ettergå at leverandører etterlever de forpliktelser som følger av anskaffelseslovens §5 om å respektere menneskerettighetene. Et annet viktig verktøy for oppdragsgivere i leverandøroppfølgingen er det oppdaterte nasjonale kontraktsvilkåret for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter, som er utarbeidet av Etisk handel Norge og Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ). Kontraktsvilkåret stiller krav til leverandørers aktsomhetsvurderinger i tråd med åpenhetsloven og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper.

Medlemmer i Etisk handel Norge bruker sin innflytelse til å øke oppslutningen om etisk handel og bærekraftig forretningspraksis. Medlemmene er forpliktet til å jobbe aktivt for å ivareta mennesker, samfunn, miljø og dyrevelferd gjennom aktsomhetsvurderinger. For medlemmer i offentlig sektor betyr det at innkjøpsmakten skal brukes på en måte som fremmer ansvarlig og bærekraftig handel og konkurranse på like vilkår mellom leverandører, der grunnleggende menneskerettigheter er en viktig komponent på lik linje med pris, miljø, klima, kvalitet og leveringssikkerhet. En viktig målsetting er derfor at etisk handel skal bidra til at bare seriøse leverandører tildeles offentlige kontrakter. En annen, og like viktig målsetting, er at offentlig sektor anskaffer varer og tjenester på en måte som bidrar til at de som lager produktene og tjenestene får grunnleggende menneskerettigheter oppfylt og at produksjonen ikke skader miljø, klima eller bidrar til korrupsjon.

Medlemmer i Etisk handel Norge er forpliktet til årlig å rapportere om fremdriften i arbeidet med etisk handel og aktsomhetsvurderinger på et definert basisnivå. Vedlagte rapport gjelder våre medlemmer i offentlig sektor som ikke er omfattet av åpenhetsloven og rapporten er offentlig tilgjengelig og kan lastes ned fra våre nettsider www.etiskhandel.no. Medlemmenes innmeldingstidspunkt vil påvirke hvor langt de har kommet i arbeidet med aktsomhetsvurderinger.

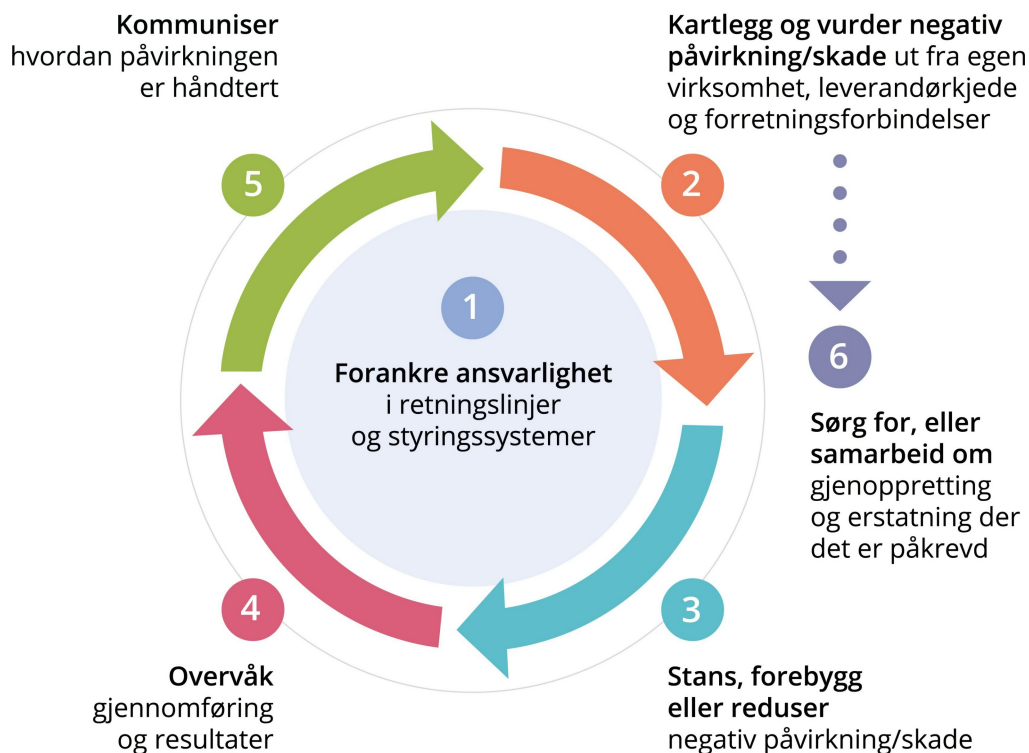

Heidi Furustøl

Daglig leder

Etisk handel Norge

Rapportering på aktsomhetsvurderinger med hensyn til mennesker, dyr, samfunn og miljø

Årsrapporten er bygget rundt FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) og OECDs modell for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv. Modellen har seks trinn som beskriver hvordan virksomheter kan jobbe for mer ansvarlig og bærekraftig forretningspraksis. Å være god på aktsomhetsvurderinger utelukker ikke at en virksomhet har negativ påvirkning på mennesker, samfunn og miljø, men at virksomheten er åpen og ærlig om utfordringer og håndterer dette på best mulig måte i samråd med sine interessenter. Metoden for aktsomhetsvurderinger er godt egnet til å bistå virksomheter til å opptre ansvarlig gjennom å kartlegge og håndtere risiko for negative påvirkninger og skade forårsaket av egen virksomhet, i leverandørkjeden og hos forretningsforbindelser, med hensyn til grunnleggende menneskerettigheter, miljø og korrupsjon. Det vil, basert på hvor i leverandørkjeden en virksomhet befinner seg, naturlig være ulik grad av delaktighet innenfor de ulike trinnene, men enhver virksomhet har plikt til å utøve ansvarlighet innenfor de ulike trinnene. Ansvarlighet i denne forbindelse for offentlig sektor baseres i stor grad på virksomhetens egen forankring, systemer og rutiner, egne vurderinger i forhold til risiko (basert på anerkjente kilder og egen kompetanse/erfaring), oppfølging av leverandør/kontrakt, kommunikasjon med berørte parter og samarbeid/bidra/påse sammen med leverandør om forbedringer/avvikshåndtering. Alle medlemmer i Etisk handel Norge er forpliktet på prinsipperklæringen om bærekraftig forretningspraksis med bruk av aktsomhetsvurderinger. Offentlige oppdragsgivere/ virksomheter forplikter seg til å arbeide aktivt for samme mål innenfor det handlingsrommet loven til enhver tillater. I henhold til første pilar i FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) har det offentlige et juridisk ansvar for å beskytte menneskerettighetene gjennom å utføre aktsomhetsvurderinger både i egne organer, i eierskap og i offentlige anskaffelser.

Denne årsrapporten er delt inn i kapitler basert på OECDs aktsomhetsvurderingsmodell, samt hensyntar de fire fasene av anskaffelsesprosessen for offentlig sektor. Anskaffelsesprosessen består av; 1. forankring, 2. planlegging, 3. gjennomføring og 4. oppfølging. De fire fasene er beskrevet i parentes i innholdsfortegnelsen under de seks trinnene i OECDs aktsomhetsmodell.

Forord fra virksomhetsleder

Offentlige innkjøp spiller en avgjørende rolle i vår felles innsats for å oppnå FNs bærekraftsmål. Oslo kommune er en av Norges største innkjøpere og har mulighet til å utøve en betydelig påvirkning gjennom våre anskaffelser og vårt forbruk av varer, produkter og tjenester. I 2024 anskaffet Oslo kommune varer og tjenester for omtrent 36 milliarder kroner. Med denne innkjøpsmakten følger et stort ansvar for å fremme og ivareta bærekraft og samfunnsansvar i møte med leverandørmarkedet.

For å fremme en bærekraftig utvikling bruker vi anskaffelser som et kraftig virkemiddel i arbeidet med å redusere klimagassutslipp og akselerere det grønne skiftet og sirkulær økonomitankegang. Vår anskaffelsesstrategi understreker at kommunen skal gå i bresjen for stadig mer resirkulering, gjenbruk og deling. Det skal også legges til rette for størst mulig ombruk og materialgjenvinning. Ved å jobbe med sirkulær økonomi i innkjøpspraksisen reduserer vi egen miljøpåvirkning, samtidig som vi bruker innkjøpsmakten til å stimulere til utvikling og bruk av mindre miljøbelastende løsninger i leverandørmarkedet.

Med Osломodellen som plattform arbeider kommunen kontinuerlig med å fremme respekt for menneskerettigheter og folkeretten i våre leverandørkjeder, i tillegg til å bekjempe korrupsjon, arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. I 2023 ble Osломodellen ytterligere styrket. Det ble innført nye krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv. Dette gjelder for alle anskaffelser av varer og tjenester med høy risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter, anstendige arbeidsforhold, internasjonal humanitærrett, miljøødeleggelser og korrupsjon. Risiko for brudd på humanitærretten og grunnleggende menneskerettigheter innebærer også at kommunen ikke skal handle med leverandører som direkte eller indirekte medvirker til å opprettholde ulovlig okkupasjon.

Ett år med revidert Osломodell viser at vi er på god vei. Krav til ansvarlig næringsliv er stilt i nesten 80 prosent av kommunens vareanskaffelser. Kommunen jobber kontinuerlig med å styrke arbeidet. Vi har bl.a. etablert bedre rutiner og maler for tettere oppfølging av våre leverandører, og deres leverandørkjeder. Dette skal sikre at kravene til bærekraftig forretningspraksis blir fulgt opp på en systematisk og effektiv måte.

Vi vil stadig utvikle og følge opp Osломodellen, slik at Oslo kommunes anskaffelser fortsetter å bli et effektivt verktøy i arbeidet med å skape bedre forhold i våre globale leverandørkjeder, og styrke et seriøst og anstendig arbeidsliv.

" Vi vil stadig utvikle og følge opp Osломodellen, slik at Oslo kommunes anskaffelser fortsetter å bli et effektivt verktøy i arbeidet med å skape bedre forhold i våre globale leverandørkjeder, og styrke et seriøst og anstendig arbeidsliv. "

Gunnar Wedde
Avdelingsdirektør, Innkjøpstjenester, UKE, Oslo kommune

Nøkkelinformasjon om virksomheten og leverandørkjeden

Nøkkelinformasjon om virksomheten

Navn på virksomheten

Oslo kommune

Adresse hovedkontor

Rådhusplassen 1, 0037 Oslo

Antall ansatte

54 147

Navn, tittel og tlf.nr. for kontaktperson for rapporten

Kristin Helene J. Hafselde, seniorrådgiver etisk handel

E-post adresse for kontaktperson for rapporten

kristin.hafselde@uke.oslo.kommune.no

Beskrivelse av virksomhetens struktur

Oslo kommune er en av landets største innkjøpere med stor innkjøpsmakt og et stort forbruk av varer, produkter og tjenester. Oslo kommune styres etter en parlamentarisk styringsmodell. Byrådet står ansvarlig overfor bystyret, på samme måte som regjeringen står ansvarlig overfor Stortinget. Oslo kommune har både kommunale og fylkeskommunale funksjoner. Bystyret er kommunens øverste politiske myndighet. Det består av 59 folkevalgte representanter, som velges hvert fjerde år. Bystyret ledes av ordføreren. Bystyret bestemmer hovedlinjene i utviklingen av byen og kommunens tjenester, blant annet fordelingen av pengene kommunen har til rådighet.

Oslo kommune har en desentralisert anskaffelsesmodell som innebærer at hver av de ca 50 virksomhetene har selvstendig ansvar for å inngå og forvalte egne avtaler. Unntaket er sentrale rammeavtaler (samkjøpsavtaler) som dekker hele eller deler av kommunen. Utviklings- og kompetanseetaten (UKE) har ansvar for kommunens samkjøpsportefølje. UKE har en tredelt rolle som sentralt innkjøpssenter, kompetansesenter for anskaffelser, og strategisk pådriver overfor kommunens virksomheter. UKE ligger under Byrådsavdeling for finans.

Oslo kommune kjøpte inn varer og tjenester for ca. 36 milliarder i 2024. Totalt ble 274 anskaffelser kunngjort. Fordi anskaffelser er desentralisert i Oslo kommune, er tallene under, og mye av informasjonen i denne rapporten, basert på samkjøpsavtalene som UKE forvalter. Ved utgangen av 2024 bestod samkjøpsavtalene av 94 avtaler med 188 leverandører. Se mer under kapittel 3 «Håndtering av prioritert påvirkning» for ulike krav og status.

Informasjon om anskaffelser/avtaler

Samlet verdi innkjøp av varer og tjenester i rapporteringsåret (NOK)

3 536 883 116

Totalt antall aktive anskaffelser/avtaler i rapporteringsåret

94

Oppgi antall avtaler hvor det har vært gjennomført kontraktsoppfølging under rapporteringsåret

94

Mål og fremdrift

MÅL OG FREMDRIFT I RAPPORTERINGSÅRET

1

Oslo kommune skal arbeide aktivt for at kommunens globale leverandørkjeder skal ivareta grunnleggende menneskerettigheter, ILOs kjernekonvensjoner og folkerettens regler som Norge er forpliktet av gjennom FN-vedtak

Oslo kommunes anskaffelsesvirksomhet skal bidra til et anstendig arbeidsliv. For å nå dette målet arbeider Oslo kommune kontinuerlig med å forebygge og bekjempe arbeidslivskriminalitet, sosial dumping og korrupsjon.

Oslo kommune skal gå i bresjen for stadig mer resirkulering, gjenbruk og deling. Det skal legges til rette for størst mulig ombruk og materialgjenvinning. Kommunen skal beregne leveransens kostnad ut fra et livssyklusperspektiv. Klima- og miljøavtrykk og ressursbruk i hele levetiden - fra produksjon, forbruk og til avfallsfasen - skal i størst mulig grad inngå i beregningen, og legges føringer for hvilke løsninger som blir valgt.

Mål:

Samtlige av Oslo kommunes virksomheter skal benytte standard klima- og miljøkrav til kommunens bygge- og anleggsplasser. Det er krav om minimum fossilfrie anleggsmaskiner og kjøretøy til transport av masser og avfall. Det er krav om utslippsfrie bygge-/anleggsplasser innen 2025, samt nullutslipp- og biogasskjøretøy til massetransport innen 2025.

Oslo kommune skal stille miljøkrav til transport i egne anskaffelser samt skifte ut egen kjøretøy- og maskinflåte til klimavennlige alternativer.

Oslo kommune skal arbeide for å fremme et mer bærekraftig kosthold, blant annet ved å redusere kjøttforbruk og redusere matsvinn. Vi skal stille krav om bærekraftig produksjon og god dyrevelferd ved innkjøp av kjøtt og animalske produkter i våre anskaffelser.

Oslo kommune vurderer risikoen for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter som høy i mange av kommunens vareanskaffelser og stiller følgelig krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv i et flertall av disse anskaffelsene. Det ble stilt krav om at leverandørene må gjennomføre aktsomhetsvurderinger for å kartlegge og forebygge risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, og humanitærrett i leverandørkjedene i nesten 80 prosent av alle vareanskaffelsene i Oslo kommune i 2024.

Masterveiledning for krav til aktsomhetsvurderinger ble ferdigstilt i 2024. Veiledningen gir grundig innføring i kravene, og hvordan disse skal implementeres i de ulike fasene av en anskaffelse. Også veiledningen til revidert Oslomodell når det gjelder humanitærretten og ulovlig okkupasjon er videreutviklet. Dette innebærer ekstra oppfølging av leverandører på varekontrakter for å sikre at underleverandører ikke bidrar til ulovlig okkupasjon.

I 2024 er det utviklet maler, systemer og rutiner for egne revisjoner av krav til aktsomhetsvurderinger for kommunens samkjøpsavtaler. Kommunen gjennomførte revisjon i egen regi av krav til aktsomhetsvurderinger i samkjøpsavtalen for kjøp av mat og drikke.

Oslo kommune er en stor markedsaktør innen flere bransjer med høy risiko for arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. For å redusere denne risikoen og bidra til bekjempelse, må kommunen ha god kontroll og aktiv kontraktsoppfølging. I 2024 ble det gjennomført i overkant av 200 kontroller, fordelt på både kontroll av lønns- og arbeidsvilkår og stedlige kontroller.

Status :

Oslo kommune har satt igang flere tiltak innenfor sirkulær økonomi, hvor et prioritert tiltak er å gjøre sirkulære løsninger mer tilgjengelige for kommunens virksomheter. Formålet er å gjøre det enklere for virksomhetene å velge ombruk, reparasjon, redesign, forbedring og fornying av det kommunen allerede eier, fremfor nyinnkjøp. Et viktig verktøy som ble lansert i 2024 er ombruksplattformen. Denne tilrettelegger for effektiv utnyttelse, lang levetid og å gjøre det lettere å ombruke møbler og løst inventar mellom virksomhetene i kommunen.

Oslo kommune har vedtatt standard klima- og miljøkrav for kommunens anskaffelser av bygg og anlegg. Kravene har gitt betydelige resultater: fra nær null utslippsfrie anleggsmaskiner i 2019, til over 60 prosjekter med helt eller delvis elektrisk anleggsdrift i 2023. Over 77 prosent av energibruken på Oslo kommunes bygge- og anleggsplasser er utslippsfri.

I 2024 er standardkravene til transport revidert. Kravene opprettholder minimumskrav om at transport som brukes for å levere varer og tjenester skal være utslippsfri. Innslagspunkt for når krav skal stilles er redusert fra 500 000 kr til 100 000 kr. Oslo kommune har et høyt fokus på å bytte ut egne maskiner og kjøretøy med utslippsfrie alternativer. I 2024 er det anskaffet et felles flåtestyringssystem som skal brukes av alle virksomhetene.

Arbeid med tiltakene i handlingsplan for bærekraftig, sunn og mer plantebasert mat i Oslo kommune er igangsatt. Kommunen setter krav om rettferdig sertifiserte varer i anskaffelsene, samt øker bruken av kategori- og sortimentstyring. Dette har gitt resultater. Andelen Fairtrade- og rettferdigsertifiserte produkter økte med 59 prosent i 2024, som tilsvarer 54 prosent av anskaffete matvarer, som kaffe, te, baner, sukker og kakao.

MÅL FOR KOMMENDE ÅR

1

- Oslo kommunes anskaffelsesvirksomhet er kosteffektiv og tillitvekkende
- Oslo kommunes anskaffelsesvirksomhet reduserer klimagassutslipp
- Oslo kommunes anskaffelsesvirksomhet bidrar til et anstendig arbeidsliv
- Oslo kommune er en bærekraftig og ansvarlig forbruker
- Oslo kommune skal i løpet av 2025 gjennomføre en overordnet, samlet risiko-vurdering som bl.a. inkludere risikovurderinger av kommunens leverandørbase og leverandørkategorier.

1

Forankring av ansvarlighet i virksomheten

Forankring av bærekraft i virksomheten handler om å ha relevante strategier, planer, policy og retningslinjer for aktsomhetsvurderinger i anskaffelser som er vedtatt av ledelsen.

For en offentlig virksomhet vil det bl.a. bety å ha egnede rutiner for å fremme respekt for grunnleggende menneskerettigheter ved offentlige anskaffelser der det er risiko for brudd på slike rettigheter, i tråd med §5 i Loven om offentlige anskaffelser (LOA). Det betyr også at anskaffelsesstrategi/policy og handlingsplaner omhandler bærekraft. Sentralt i dette er virksomhetens arbeid med aktsomhetsvurderinger. Det vil bla. si å ha strategier og planer for hvordan virksomheten identifiserer og håndterer virksomhetens negative påvirkning/skade på mennesker, dyr, samfunn og miljø i hele leverandørkjeden. Gjennom å håndtere dette på en god måte bidrar virksomheten til oppnåelse av bærekraftsmålene.

Effektive styringssystemer for implementering er en forutsetning for å lykkes. Arbeidet med aktsomhetsvurderinger, og i denne forbindelse også oppfølging av leverandørenes aktsomhetsvurderinger, bør være en integrert del av virksomhetens anskaffelsesprosess. Tydelige forventninger fra toppledelsen, samt tydelig plassering av ansvar innad i virksomheten for implementering av de ulike delene av aktsomhetsvurderinger er viktig. Alle involverte må vite hva de skal gjøre. Åpenhet om forpliktelser virksomheten har til seg selv, utfordringer de står overfor og hvordan dette håndteres, er vesentlig.

1.A Forankring: Anskaffelsesstrategi/policy for egen virksomhet

1.A.1 Lenke til offentlig tilgjengelig policy for egen virksomhet

<https://www.oslo.kommune.no/for-vare-leverandorer/krav-til-leverandorer/#gref>

1.A.2 Hvordan er anskaffelsesstrategi/policy for egen virksomhet blitt utviklet og forankret?

Oslo kommune skal etterspørre varer og tjenester som er produsert på en samfunnsansvarlig måte. I lenken over vises det til Anskaffelsesstrategien, Oslomodellens seriøsitetsbestemmelser og krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv, samt standard klima- og miljøkrav.

Oslo kommunes anskaffelsesstrategi ble vedtatt i Byrådssak 1104/17. Kommunens anskaffelsesstrategi skal sørge for en felles overordnet tenkning og atferd i kommunens virksomheter, slik at anskaffelser blir et effektivt virkemiddel i arbeidet med å gi innbyggere og næringsliv gode løsninger og tjenester i tråd med dagens og fremtidens behov. Anskaffelsesstrategien følges av en overordnet implementeringsplan, som skal sikre forankring og aktiv gjennomføring av anskaffelsesstrategien i byrådsavdelingene og kommunens øvrige virksomheter. I "*Hammersborgerklæringen. Det politiske grunnlaget for et byråd utgått av Høyre og Venstre 2023-2027*" setter byrådet en tydelig standard for hvordan kommunens innkjøpsmakt vil brukes til å dra leverandørmarkedet i grønnere og mer bærekraftig retning.

Den reviderte Oslomodellen ble i mai 2023 vedtatt i Byrådssak 1031/23 og trådte i kraft 1. september samme år. Oslomodellen består av seriøsitetskrav, som skal bekjempe arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Seriøsitetskravene er kontraktskrav og gjelder i bygge-, anleggs- og tjenestekontrakter. I tillegg består Oslomodellen av krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv. Målet med kravene til aktsomhetsvurderinger er å ivareta grunnleggende menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, internasjonal humanitærrett, og å forebygge og hindre miljøødeleggelser og korrupsjon i leveranser til Oslo kommune. Krav til aktsomhetsvurderinger er kontraktskrav og gjelder i alle kontrakter, inklusive tjenester.

<https://www.oslo.kommune.no/politikk/byradet/byradsplattform/#gref>

<https://www.oslo.kommune.no/for-vare-leverandorer/krav-til-leverandorer/oslomodellen/#gref>

1.B Forankring: Organisering, internkommunikasjon og kompetanse

1.B.1 Hvordan er arbeidet med aktsomhetsvurderinger i anskaffelser for bærekraftig forretningspraksis organisert i virksomheten, og hvorfor?

Oslo kommune har en desentralisert modell for organisering av kommunens anskaffelser. Det betyr bl.a. at føringer og krav for ansvarlig næringsliv, klima og miljø er standardisert på kommunalt nivå, mens mye av arbeidet utføres og vurderes individuelt av de enkelte virksomhetene i kommunen.

Utviklings- og kompetanseetaten (UKE) v/innkjøpstjenester er kommunens sentrale kompetansesenter innen anskaffelser og er tillagt ansvar for å inngå og forvalte konsernovergripende samkjøpsavtaler etter kommunens samkjøpsmodell. Seksjon for bærekraftig utvikling (Innkjøpstjenester/UKE) er kommunens kompetansesenter på bærekraft og anskaffelser og bistår med faglig støtte i anskaffelsesprosessen, fra planlegging til kontraktsoppfølging. Etter at Oslomodellen ble revidert og krav til aktsomhetsvurderinger ble tatt inn, har rådgivere med ansvar for etisk handel (UKE) samarbeidet med innkjøpsrådgivere og med avtaleforvaltere for å bistå dem med aktsomhetsvurderinger.

Innkjøpsrådgivere og avtaleforvaltere i kommunens virksomheter er ansvarlige for at samfunnsansvar og bærekraft blir ivaretatt i anskaffelser som de har ansvar for. Mal for kontraktstrategi og internkontrollrutinen omfatter obligatoriske punkter om risikovurdering og oppfølging av bl.a. krav til aktsomhetsvurderinger i Oslomodellen. Seksjon for bærekraftig utvikling (UKE) bistår også her med assistanse og støtte overfor innkjøpere og avtaleforvaltere når det gjelder å bruke Oslomodellens krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv.

UKE v/ innkjøpstjenester har som fagetat arbeidet sammen med Byrådsavdeling for finans i utvikling av reviderte krav i Oslomodellen, herunder krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv. Det er Byrådet som formelt har vedtatt felles standardkrav som kommunen bruker.

1.B.2 Hvordan sikres det at relevante ansatte har tilstrekkelig kompetanse til å arbeide med aktsomhetsvurderinger i anskaffelser og følge opp dette hos leverandører?

Ifølge Oslo kommunes instruks for virksomhetsstyring (byrådssak 1036/22) skal virksomhetsleder sikre at det på bakgrunn av risikobaserte vurderinger gjennomføres jevnlig kontroll av leverandørenes kontraktansvar, inkludert samfunnsansvar. Virksomhetsledere i Oslo kommune har videre ansvar for å sørge for at det er tilstrekkelig anskaffelsesfaglig kompetanse på plass slik at virksomheten kan gjennomføre anskaffelser på korrekt måte for å dekke virksomhetens behov.

Ansatte som jobber direkte med bærekraft og samfunnsansvar oppfordres til kurs og deltagelse på arrangementer, og å bidra i arbeidsgrupper for deling av god praksis i Norge og internasjonalt. Fordi innkjøp er desentralisert, har UKE v/ Innkjøpstjenester en rolle som kompetansesenter for anskaffelser og som strategisk pådriver overfor kommunens virksomheter. UKE arrangerer jevnlig anskaffelsesforum, fasiliterer ulike fagnettverk, og utarbeider veiledning på intranett for alle kommunens virksomheter. Innkjøpere og avtaleforvaltere oppfordres også til å delta på eksterne arrangementer og kurs.

Etter at den reviderte Oslomodellen med krav til aktsomhetsvurderinger ble vedtatt våren 2023, har UKE brukt mye tid og ressurser på å utvikle oppdatert veiledning til Oslo kommunes virksomheter. UKE ferdigstilte i 2024 masterveiledning for krav til aktsomhetsvurderinger. Denne veiledningen gir en grundig innføring i kravene, og hvordan disse skal implementeres i de ulike fasene av en anskaffelse. Videre har vi utviklet maler for svarskjema og egenrapportering, og komplimentert veiledningsmateriellet med veiledningsvideoer.

Vi gjennomfører en rekke kurs for å heve kunnskapsnivået om metoden for aktsomhetsvurderinger og skape trygghet hos innkjøpere og avtaleforvaltere i å bruke Oslomodellens krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv. Kursene er rettet både mot UKEs innkjøpere, men også bredere for alle kommunens virksomheter. UKE har i 2024 også kurset flere ledergrupper om Oslomodellen og krav om aktsomhetsvurderinger.

1.C Planer og ressurser

1.C.1 Hvordan er virksomhetens forpliktelser til å respektere mennesker, dyr, samfunn og miljø forankret i virksomhetens strategier og handlingsplaner?

Oslo kommune har tydelige føringer i Byrådsplattform 2023-2027, i Anskaffelsesstrategi 2017, og flere byrådssaker, slik som den reviderte Oslomodellen (byrådssak 1031/23). Videre har kommunen vedtatt flere handlingsplaner, som bl.a. overordnet tiltaksplan mot korrupsjon 2024-2027 (bystyrets vedtak 48/2020, byrådssak 357/19 Antikorrupsjonsprogram for Oslo kommune). Anskaffelsesstrategien inneholder også tydelige bestemmelser knyttet til forebygging og bekjempelse av korrupsjon. Andre handlingsplaner som er vedtatt, er bl.a. Handlingsplan for bærekraftig, sunn og mer plantebasert mat i Oslo kommune, som vektlegger dyrevelferd og arbeidsforhold ifm anskaffelser av mat og drikke. Kommunen har også vedtatt Handlingsplan for natur og biologisk mangfold, som styrker respekten for, og arbeidet med miljø, natur og biologisk mangfold.

1.D Forankring: Partnerskap og samarbeid med leverandører

1.D.1 Hvordan tydeliggjør virksomheten viktigheten av ansvarlighet og bærekraft i møte med leverandørkjeden?

Viktigheten av ansvarlighet og bærekraft blir tydeliggjort overfor leverandørene ved at Oslo kommune setter flere standardkrav knyttet til ansvarlighet og bærekraft, blant annet Oslomodellens krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv. I hver anskaffelse vurderes særskilte krav, eller spesifikasjoner. Dette kan ta form av kvalifikasjonskrav, tildelingskriterier, kravspesifikasjoner og/eller kontraktskrav.

<https://www.oslo.kommune.no/for-vare-leverandorer/krav-til-leverandorer/>.

For anskaffelser som dekker varer og tjenester som mange av kommunens virksomheter jevnlig trenger, inngår UKE rammeavtaler (samkjøpsavtaler). Dette er avtaler som alle virksomhetene skal bruke. Disse avtalene dekker grunnleggende behov som f.eks. mat, IT-utstyr, mobiltelefoner eller skolepult. Rammeavtalene har som mål å oppnå samfunnsmessige gevinster ved å fremme samfunnsansvar og bærekraft. Vi stiller derfor strenge krav til leverandørene, knyttet til ansvarlig næringsliv, klima, og miljø. Slike krav kan inkludere levering med nullutslippskjøretøy, god dyrevelferd, og ulike merkeordninger for rettferdig produserte varer.

Viktigheten av ansvarlighet og bærekraft blir også fremhevet overfor leverandørene gjennom markedsdialog i forbindelse med anskaffelser. Her informerer vi leverandørmarkedet om hvilke krav til ansvarlighet og bærekraft vi stiller. Dette også for å sjekke hvor modent eller umodent markedet er.

I oppstartsmøtet for den enkelte anskaffelse diskuteres vesentlige punkter i kontrakten, herunder ansvarlighet og bærekraft. Det er jevnlig oppfølging og dialog med leverandører. På prioriterte avtaler, i kritiske faser, kan det være daglig kontakt med leverandør.

1.D.2 Hvordan jobbes det med å ivareta prinsipperklæringen?

Oslo kommune arbeider aktivt med å ivareta punktene i Etisk Handels prinsipperklæring, også for de punktene som ikke er dekket av kontraktsvilkår opp mot prinsipperklæringen del III. Dette gjøres ved å sikre at krav og forventninger til leverandørkjeden blir kommunisert tydelig til leverandørmarkedet. Vi bruker bl.a. markedsdialog og oppstartsmøter i forbindelse med anskaffelser (ref pkt 1.D.1).

I tillegg deltar kommunen aktivt i nettverk og samarbeider med andre offentlige aktører, og med leverandører. Her deler vi erfaringer og kunnskap, i tillegg til å formidle forventninger vi setter til leverandørmarkedet. Gjennom samarbeidsavtale med Sykehusinnkjøp HF og DFØ v/Statens innkjøpscenter har vi hatt felles oppfølging av felles leverandører, bl.a. av IKT leverandører.

Krav til aktsomhetsvurderinger følges opp med egenrapportering som minimum i alle samkjøpsavtaler der slike krav er stilt. Det er også jevnlig dialog med leverandørene og tett oppfølging på prioriterte områder hvor det er svært høy risiko for menneskerettighetsbrudd, og/eller der leverandører har mangelfulle systemer for arbeid i sine leverandørkjeder.

Videre bistår UKE innkjøpere og avtaleoppfølgere med å gjøre skjerpede aktsomhetsvurderinger. Dette innebærer bl.a. ekstra oppfølging av leverandører på varekontrakter for å sikre at underleverandører ikke bidrar til ulovlig okkupasjon.

For å styrke innsatsen for å bekjempe korrupsjon publiserer Oslo kommune en omfattende oversikt over leverandører som kommunen har kjøpt varer og tjenester av. Leverandøroversikten, som er tilgjengelige for alle på kommunens nettsider, er et av grepene i kommunens nylig vedtatte tiltaksplan mot korrupsjon.

Kommunen har også vedtatt handlingsplan for bærekraftig, sunn og mer plantebasert mat i Oslo kommune. Denne setter tydelige forventninger til leverandørmarkedet bl.a. når det gjelder dyrevelferd og arbeidsforhold i anskaffelser av mat og drikke.

1.E Erfaringer og endringer

1.E.1 Hvilke erfaringer har virksomheten gjort seg om arbeidet med bærekraftig forretningspraksis i anskaffelser under rapporteringsåret, og hva har endret seg som et resultat av dette?

Oslo kommune har sterke føringer for å bruke anskaffelser som et virkemiddel for bærekraftige og grønne anskaffelser og har kommet langt på mange områder. Med den reviderte Oslomodellen som trådte i kraft 1. september 2023, innførte kommunen skjerpene seriøsitetstiltak, samt krav til leverandørene om å gjøre aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv. Statistikk for 2024 viser at kommunen har lyktes med implementeringen. I nærmere 80 prosent av vareanskaffelsene ble det stilt krav om at leverandørene må gjennomføre aktsomhetsvurderinger for å kartlegge og forebygge risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, og humanitærrett i leverandørkjedene. Gjennom å stille krav bevisstgjør vi leverandørene, samtidig som vi bidrar til grønn omstilling og ansvarlighet i næringslivet.

Vi ser et kontinuerlig behov for kompetanseheving hos anskaffelsesmiljøene i kommunen om hvordan Oslomodellen gjennomføres i praksis. Vi arrangerte derfor flere typer kompetansehevede kurs i 2024. Disse var spisset ift. målgrupper som innkjøpere, fagansvarlige, og ledere. Basert på tilbakemeldinger og samtaler med kommunens virksomheter om aktsomhetsvurderinger og Oslomodellen, har UKE tatt initiativ til å etablere et fagnettverk for aktsomhetsvurderinger. Her vil kommunens fagansvarlige og innkjøpere møtes for å utveksle erfaringer samt diskutere hvordan Oslomodellen gjennomføres i praksis. Første nettverksmøte vil finne sted april 2025, og flere vil bli organisert i løpet av året.

Vi har også forbedret og videreutviklet Oslomodell portalen på intranettet. Portalen er blitt oppgradert med bedre og mer informasjon om menneskerettigheter, ulovlig okkupasjon, og hvordan gjennomføre skjerpene aktsomhetsvurderinger. Dette i lys av at våre innkjøpere og fagansvarlige har uttrykt behov for økt kompetanse på feltet, og etterspurt ytterligere informasjon. Responsen fra leverandører om innføring av krav til aktsomhetsvurderinger har stort sett vært positive; både at vi strømlinjeformer i tråd med internasjonale retningslinjer, og at Oslo kommune er fremoverlent på dette området. Samtidig er det også noen leverandører og bransjeforeninger som uttrykker usikkerhet rundt hvordan små og mellomstore aktører vil kunne etterleve kravene.

Vurderinger av krav til bærekraft og ansvarlig næringsliv, og implementering av disse, vurderes i avtaleoppfølging. I 2024 igangsatte vi arbeidet med å gjennomføre revisjoner i egen regi, bl.a. innenfor matkategorien. Basert på dette kan vi vurdere justeringer av krav ved eventuelt nye anskaffelser. Vurderingene vil være spesifikke for hver konkurranse.

2

Fastsette fokus for rapporten

Kartlegging av virksomhetens påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø

Kartlegging handler om å identifisere virksomhetens risiko for, og faktiske negative påvirkning eller skade på, mennesker, dyr, samfunn og miljø i leverandørkjeden.

For offentlig sektor vil det være vesentlig å foreta denne type kartlegging i flere faser av en anskaffelsesprosess. Først overordnet i planleggingsfasen og deretter i konkurransegjennomføringen. Virksomheten må i planleggingsfasen tilegne seg overordnet kunnskap om risikobildet for de aktuelle produkter/tjenester som inngår i anskaffelsen. Deretter, ut fra grad av risiko, tilpasse videre dialog, krav, kriterier og oppfølging mot aktuelle tilbydere/leverandører (konkurransegjennomføring).

Kartlegging av virksomhetens påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø må også inngå i kontraktsoppfølgingen for å redusere og forebygge risiko for menneske, dyr, samfunn og miljø. Det handler om å først danne seg et overordnet risikobilde, for så å prioritere mest vesentlige risikoområder for grundigere kartlegging og håndtering av funn. Hvordan virksomheten er involvert i eventuell negativ påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø, er sentralt for å avgjøre riktig respons og tiltak. Involvering av tilbydere/leverandører er sentralt i kartleggingsarbeidet, så vel som i tiltak for å håndtere utfordringene på en god måte.

2.A Kartlegging og prioritering

2.A.1 Risikokartlegging

For å identifisere risiko for mulige brudd på menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, og miljøforhold bruker Oslo kommune først og fremst DFØs høyrisikoliste. Denne er basert på rapporter og undersøkelser utarbeidet av bl.a. FN, ILO og andre relevante kilder. Vi bruker også den svenske Upphandlingsmyndigheten sitt risikoverktøy, som har god oversikt over risiko knyttet til ulike produktkategorier, inkludert risiko knyttet til korrupsjon og miljøskade. I tillegg brukes andre relevante kilder, som for eksempel US Department of Labour, US State Department sine landrapporter, forskningsrapporter og rapporter fra anerkjente fagforeninger og sivilsamfunnsorganisasjoner.

Vi har også jevnlig dialog med ulike fagmiljøer og interesser knyttet til ulike utfordringer. Ifm risikokartlegging for mulige brudd på folkeretten ifm ulovlig okkupasjon, har vi f.eks. dialog med fagmiljøer innen folkeretten, og relevante sivilsamfunnsforeninger. Her benytter vi også kilder som FNs liste over virksomheter som bidrar til ulovlig okkupasjon av Palestina, Etikkrådets liste over utelukkede selskaper og individer, KLPs og Storebrands tilsvarende lister, samt kilder som Amnesty International, «Who Profits – Research Center» og «Business & Human Rights Resource Center».

Videre samarbeider vi med internasjonale nettverk og organisasjoner, slik som Electronics Watch, ICLEI – Big Buyers Working Together, og nordisk nettverk for bærekraftige leverandørkjeder. Gjennom samarbeid med disse får vi tilført ny informasjon og kunnskap om globale leverandørkjeder. Dette er nyttig i vårt arbeid med å kartlegge risiko.

Vi bruker leverandørdialog i forkant av anskaffelsen og dialog i kontraktsoppfølgingsmøter med nåværende leverandører for å få bedre innsikt i leverandørkjedene. Egenrapportering fra leverandører, samt egne erfaringer med leverandører/produksjonssteder, og andre oppdragsgivere sine erfaringer og kunnskap som deles i nettverk eller en-til-en møter er også sentrale kilder som vi bruker i arbeidet med risikokartlegging. Vi gjennomfører også risikovurderinger av den enkelte anskaffelse ved bruk av Oslo kommunes risiko-vurderingsverktøy.

Når det gjelder risikokartlegging knyttet til miljø og klima, bruker Oslo kommune klimabudsjett som et styringsverktøy. Klimabudsjettet viser mål og tiltak som gjennomføres i Oslo for å kutte utslipp innenfor Oslos grenser og beskriver viktige satsinger for å nå målene i Klimastrategien.

2.A.2 Etske/sosiale krav i anskaffelsesprosessen

1

I hvilke type anskaffelser	PC'er
Ant. leverandører på avtalen	1
Anvendt som kvalifikasjonskrav	Ja
Anvendt ved tildeling av kontrakt	Nei
Anvendt som kontraktsvilkår	Ja

2

I hvilke type anskaffelser	Reisebyråttjenester
Ant. leverandører på avtalen	1
Anvendt som kvalifikasjonskrav	Ja
Anvendt ved tildeling av kontrakt	Nei
Anvendt som kontraktsvilkår	Ja

3

I hvilke type anskaffelser	Medisinsk forbruksmateriell
Ant. leverandører på avtalen	1
Anvendt som kvalifikasjonskrav	Ja
Anvendt ved tildeling av kontrakt	Nei
Anvendt som kontraktsvilkår	Ja

4

I hvilke type anskaffelser	Kaffemaskiner
Ant. leverandører på avtalen	1
Anvendt som kvalifikasjonskrav	Ja
Anvendt ved tildeling av kontrakt	Nei
Anvendt som kontraktsvilkår	Ja

Over er eksempler på ulike anskaffelser av varer og tjenester i 2024.

PRIORITERT NEGATIV PÅVIRKNING/SKADE FOR MENNESKER, SAMFUNN OG MILJØ

Å prioritere en eller flere risikoområder på bakgrunn av alvorlighetsgrad, betyr ikke at noen risiko er viktigere enn andre, eller at virksomheter ikke gjør noen med annen risiko, men at det som har størst negativ påvirkning prioriteres først. Kartlegging og prioritering er en kontinuerlig prosess.

2.A.3 List opp virksomhetens prioriterte risiko for negativ påvirkning/skade på mennesker, dyr, samfunn og miljø.

Prioritert risiko	Relatert tema	Geografi
Risiko for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter i produksjon av varer.	Tvangsarbeid Fagorganisering og kollektive forhandlinger Barnearbeid Diskriminering Brutal behandling Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid Regulære ansettelse	Globalt
Fare for arbeidslivskriminalitet, sosial dumping og annen utnyttelse av arbeidskraft i Oslo kommunes bygg, anlegg og tjenestekontrakter.	Tvangsarbeid Fagorganisering og kollektive forhandlinger Diskriminering Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid Regulære ansettelse	Norge
Lineært forbruk har negativ påvirkning på klima og miljø som følge av klimagassutslipp, uttak av jomfruelige ressurser, energiforbruk i produksjon av nye varer, avfall og ressursforringelse.	Miljø Utslipp Drivhusgasser Energi Avfall Vann Materialbruk	Globalt
Miljøpåvirkning og klimagassutslipp ved bygge- og anleggsvirksomhet.	Miljø Utslipp Drivhusgasser Energi Materialbruk	Norge

<p>Klimagassutslipp og lokal forurensing fra bruk, samt risiko for miljøskade og klimagassutslipp og brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter i produksjon av kjøretøy og især batterier.</p>	<p>Tvangsarbeid Barnarbeid Regulære ansettelser Marginaliserte befolkningsgrupper Miljø Energi Materialbruk</p>	<p>Globalt</p>
<p>Store indirekte klimagassutslipp fra matområdet, avskoging og tap av biologisk mangfold, uhelse/livsstilssykdommer, redusert dyrevelferd, samt risiko for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter i globale leverandørkjeder ved produksjon av mat og redusert matsikkerhet.</p>	<p>Tvangsarbeid Barnarbeid Helse, miljø og sikkerhet Lønn Arbeidstid Miljø Dyrevelferd Utslipp Drivhusgasser Vann</p>	

BEGRUNNELSE FOR HVORFOR DISSE UTFORDRINGENE ER PRIORITERT SOM MEST VESENTLIGE FOR MENNESKER, SAMFUNN OG MILJØ

2.A.4 Beskriv prioriterte risikoområder og bakgrunn for prioriteringen av disse. Beskriv hvordan informasjon ble hentet inn, hvilke kilder som er benyttet og hvilke interessenter som er involvert/dere har snakket med. Beskriv videre også om det er identifisert områder eller tema hvor det er manglende informasjon for å danne seg et helhetlig bilde, og hvordan dere planlegger å gå frem for å få mer informasjon/håndtere dette.

1. Risiko for brudd på brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter i produksjon av varer.

Oslo kommune vurderer risikoen for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter som svært høy i mange av kommunens vareanskaffelser. For å kunne produsere IKT-utstyr og batterier er man helt avhengige av ulike mineraler. Sivilsamfunnsorganisasjoner som Amnesty og Electronics Watch har påvist og dokumentert både tvangsarbeid og barnarbeid i utvinning av disse mineralene. UN Group of experts on the DRC dokumenterer også på jevnlig basis hvordan utvinning av mineraler øst i Den Demokratiske Republikken Kongo bidrar til å opprettholde konflikten mellom de mange ulike væpnede gruppene som opererer i området. Også i produksjon og sammenstilling av batterier og IKT-utstyr er det høy risiko for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter. Vi har jevnlig dialog med sivilsamfunnsorganisasjoner og fagforeninger som gir oss informasjon og dokumentasjon på forholdene. Vi har også jevnlig dialog med IKT-leverandører hvor vi diskuterer disse temaene. Informasjon fra disse møtene bidrar inn i vår risikoanalyse.

Det er også forbundet med høy risiko for brudd på menneskerettigheter og dårlige arbeidsforhold innen kategorier som mat og drikke, medisinsk forbruksmateriell og tekstil.

Oslo kommune anskaffer store volum av mat og drikke. Mat- og drikkeindustrien er kjent for å ha komplekse forsyningskjeder som ofte involverer mange mellomledd. Dette kan føre til manglende oversikt og kontroll over arbeidsforholdene på ulike nivåer i kjeden. Det er også rapportert om brudd på menneskerettigheter som barnarbeid, tvangsarbeid og dårlige arbeidsforhold i produksjonsland. Ved å prioritere denne kategorien, ønsker vi å bidra til å sikre at mat og drikke som kjøpes inn, er produsert under etiske og rettferdige forhold.

Produksjon av medisinsk forbruksmateriell, som hansker, masker og sprøyter, skjer ofte i land med lavere arbeidsstandarder. Det er dokumentert tilfeller av tvangsarbeid, lange arbeidstider og dårlige arbeidsforhold i

denne sektoren. Vi skaffer oss informasjon om sektoren gjennom dialogmøter med leverandører, samarbeid og erfaringsutveksling med andre offentlige innkjøpere, bruk av anerkjente kilder fra bl.a. DFØ, FN, sivilorganisasjoner, og fagforeninger, ref punkt 2.A.1. Vi har også deltatt på fabrikkbesøk for å skaffe oss informasjon og kunnskap om produksjonsland og arbeidsforhold.

Tekstilindustrien er en av de mest arbeidsintensive industriene i verden, og det er mange rapporter om brudd på menneskerettigheter, inkludert barnearbeid, tvangsarbeid og usikre arbeidsforhold. Ved å prioritere tekstil, ønsker Oslo kommune å fremme bærekraftige og etiske produksjonsmetoder, samt bidra til å sikre at tekstilprodukter som kjøpes inn, er produsert under rettferdige arbeidsforhold. Vi benytter kilder som bl.a. DFØs høyrisikoliste, rapporter fra Swedwatch (om tekstiler), dialogmøter med leverandører, og informasjon om ulike sertifiseringsordninger, når vi henter inn informasjon om forholdene i leverandørkjedene og produksjonsland. Dette er informasjon som også brukes inn i risikovurderingene og prioritering av risiko-områder, ref punkt 2.A.1.

2. Fare for arbeidslivskriminalitet, sosial dumping og annen utnyttelse av arbeidskraft i Oslo kommunes bygg, anlegg og tjenestekontrakter.

Prioritert risikoområde for Oslo kommune innenfor anstendig arbeidsliv og arbeidslivskriminalitet er bygge- og anleggsbransjen og renholdsbransjen. I tillegg har vi fokus på nye avtaleområder innenfor transport. Bakgrunnen for denne prioriteringen er avdekking av omfattende arbeidslivskriminalitet i nettopp disse bransjene i Oslo kommune. Som en stor markedsaktør har Oslo kommune et stort samfunnsansvar, som kommunen er seg bevisst.

3. Lineært forbruk har negativ påvirkning på klima og miljø som følge av klimagassutslipp, uttak av jomfruelige ressurser, energiforbruk i produksjon av nye varer, avfall og ressursforringelse.

For varer og tjenester er det en prioritert risiko at fortsatt lineært forbruk vil ha store konsekvenser for og negativ påvirkning på klima og miljø. Uten omstilling til en sirkulær økonomi vil det bli krevende for kommunen å oppnå vedtatte klima- og miljømål, og være en by med et forbruk innenfor planetens bæreevne. Det er viktig med tiltak for å fremme omstillingen til et mer sirkulært forbruk.

4. Risiko for miljøpåvirkning og klimagassutslipp ved bygge- og anleggsvirksomhet

For bygg og anlegg er det en prioritert risiko at det er betydelige klimagassutslipp og miljøbelastning fra bygge- og anleggsvirksomheten. Om lag en femtedel av de direkte klimagassutslippene i Oslo kan tilskrives bygg- og anleggsvirksomheten. I tillegg er det betydelige utslipp knyttet til materialbruken i bygg og anlegg. Det er viktig med tiltak for å kutte disse utslippene om Oslo skal nå sine klimamål.

5. Risiko for klimagassutslipp og lokal forurensing fra bruk, samt risiko for miljøskade og klimagassutslipp og brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter i produksjon av kjøretøy og især batterier.

De fleste anskaffelser av varer og tjenester innebærer transport. Av de direkte klimagassutslippene i Oslo er det over 50 prosent som kommer fra veitrafikk. Det stilles derfor krav om at varer og tjenester leveres med klimavennlige drivstoffteknologier. I tillegg eier kommunen over 1500 kjøretøy og 2000 maskiner og utstyr. Det er et prioritert område å skifte ut disse til grønne alternativer for å bidra til å kutte utslipp.

6. Risiko for store indirekte klimagassutslipp fra matområdet, avskoging og tap av biologisk mangfold, uhelse/livsstilssykdommer, redusert dyrevelferd, samt risiko for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter i globale leverandørkjeder ved produksjon av mat og redusert matsikkerhet.

Oslo kommune anskaffer store volum av mat og drikke hvor det er høy risiko for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter, se over. Dette er derfor et prioritert område. Videre er det en prioritert risiko at det er betydelige klimagassutslipp fra kjøtt og matsvinn, dårlig dyrevelferd og miljøbelastning fra avskoging og tap av biologisk mangfold ved produksjon av mat. Oslo kommune ønsker derfor å stimulere til bærekraftige leverandørkjeder og produksjon gjennom sine anskaffelser. Prioriterte matvarer for 2024 har vært bananer,

kaffe, egg og melk.

3

Håndtering av prioritert påvirkning

Stanse, forebygge eller redusere negativ påvirkning

Stanse, forebygge eller redusere handler om å håndtere funn fra kartleggingen på en god måte.

For offentlig sektor vil kartleggingen bl.a. innebefatte å benytte informasjon, kunnskap og dokumentasjon som leverandør innehar. Leverandør skal inneha oversikt over bl.a. risiko på land- og sektornivå og kunnskap om hvordan prioritere basert på mest vesentlig negativ påvirkning mennesker, dyr, samfunn og miljø. Dog må virksomheten selv gjøre sine innledende vurderinger på risiko og prioritering av dette.

Virksomhetens mest vesentlige negative påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø prioriteres først. Dette betyr ikke at annen risiko er uvesentlig eller at det ikke håndteres. Hvordan virksomheten er involvert, er sentralt for å treffe riktige tiltak. Faktisk negativ påvirkning/skade som virksomheten forårsaker eller bidrar til må stanses, forebygges og reduseres.

Virksomheter som er direkte forbundet med negativ påvirkning må bruke sin innflytelse til å få forretningsforbindelser (f.eks. leverandører) til å stanse, forebygge og redusere dette. Dette innebærer å utvikle og iverksettes planer og rutiner for å håndtere risiko, og kan kreve endringer i egne strategier, policyer og styringssystemer. Virksomheters vellykkede håndtering av negativ påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø er et avgjørende bidrag til FNs bærekraftsmål.

3.A Stans, forebygg eller reduser (planlegging, gjennomføring og oppfølging)

3.A.1 Legg til mål, status på fremdrift, og beskriv tiltak dere har iverksatt for å håndtere virksomhetens prioriterte negative påvirkning/skade på mennesker, dyr, samfunn og miljø.

Overordnet mål :	<p>Risiko for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter i produksjon av varer.</p> <p>Oslo kommune skal arbeide aktivt for at kommunens globale leverandørkjeder skal ivareta grunnleggende menneskerettigheter, ILOs kjernekonvensjoner og folkerettens regler som Norge er forpliktet av gjennom FN-vedtak, og kommunen skal benytte kategoristyring for å øke andel rettferdigsertifiserte produkter.</p>
Status :	<p>Oslo kommune vurderer risikoen for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter som høy i mange av kommunens vareanskaffelser og stiller følgelig krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv i et flertall av disse anskaffelsene. Det ble stilt krav om at leverandørene må gjennomføre aktsomhetsvurderinger for å kartlegge og forebygge risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, og humanitærrett i leverandørkjedene i nesten 80 prosent av alle vareanskaffelsene i Oslo kommune i 2024.</p> <p>Masterveiledning for krav til aktsomhetsvurderinger ble ferdigstilt i 2024. Veiledningen gir grundig innføring i kravene, og hvordan disse skal implementeres i de ulike fasene av en anskaffelse. Også veiledningen til revidert Oslomodell når det gjelder humanitærretten og ulovlig okkupasjon er videreutviklet. UKE har bistått innkjøpere og avtaleoppfølgere med å gjøre skjerpede aktsomhetsvurderinger. Dette innebærer ekstra oppfølging av leverandører på varekontrakter for å sikre at underleverandører ikke bidrar til ulovlig okkupasjon.</p> <p>Samkjøpsavtalene følges opp på løpende basis, samtidig som det er satt i gang ulikt samarbeid for prioriterte kategorier. Prioriterte områder er: IKT-utstyr (PCer, nettbrett, mobiler); batterier (elektriske kjøretøy og IKT); medisinsk forbruksmaterieell (engangshansker); mat og drikke (frukt, grønt, råvarer); og tekstil (arbeidstøy).</p>

Mål i rapporteringsåret :

Tildelingsbrevet for 2024 slo fast følgende mål:

“Oslo kommunes anskaffelsesvirksomhet bidrar til et anstendig arbeidsliv» og «Oslo kommune er bærekraftig og ansvarlig forbruker», med tilhørende resultatmål relevante for dette området:

UKE skal videreutvikle veiledning til revidert Oslomodell og sørge for nødvendig opplæring av kommunens innkjøpere.

UKE skal samle erfaringer om bruk og effekt av Oslomodellens seriositetsbestemmelser og krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv.

UKE skal bidra til å øke forbruket av rettferdig sertifiserte produkter i aktuelle kategorier.

UKE skal fortsette å styrke sitt arbeid med kontraktsoppfølging, og gjennomføre flere revisjoner av samkjøpsavtalene i egen regi.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Utførte tiltak og begrunnelse:

Oslomodellen med standard krav til leverandørers arbeid med menneske- og arbeidstakerrettigheter ble revidert og vedtatt i mai 2023. Den nye Oslomodellen trådte i kraft 1. september 2023. De nye kravene til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv skal benyttes i anskaffelser av varer, tjenester, bygg og anlegg over kr 500 000, der det er høy risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter, anstendige arbeidsforhold og internasjonal humanitærrett, samt miljødeleggelser og korrupsjon. Kravene forplikter Oslo kommunes leverandører til å gjøre aktsomhetsvurderinger i tråd med OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter. Ifølge kommunens instruks for virksomhetsstyring (byrådsak 1036/22) har hver virksomhet, dvs etater, bydeler og kommunale foretak, ansvar for å følge opp mål, og føringer satt av byrådet. Dette betyr også at virksomhetene skal følge instruksjonen for Oslomodellen.

En dedikert gruppe bestående av rådgivere fra seksjon for bærekraftig utvikling og juridisk seksjon følger opp arbeidet med Oslomodellens krav til aktsomhetsvurderinger i UKE. Dette innebærer veiledning og kursing internt i UKE og for kommunens øvrige virksomheter. I løpet av 2024 har denne gruppen utarbeidet veiledning knyttet til metoden for aktsomhetsvurderinger og hvordan krav til aktsomhetsvurderinger skal anvendes i Oslo kommunes anskaffelser. Gruppen gjennomførte også flere kurs om Oslomodellen for kommunens innkjøpere og fagansvarlige. Dette er et pågående arbeid, ettersom vi ser det er stort behov for kompetanseheving på området.

Krav til aktsomhetsvurderinger følges opp med egenrapportering som minimum i alle samkjøpsavtaler der slike krav er stilt. Det er også jevnlig dialog med leverandørene og tett oppfølging på prioriterte områder hvor det er svært høy risiko for menneskerettighetsbrudd, og/eller der leverandører har mangelfulle systemer for arbeid i sine leverandørkjeder. Avtaler innen IKT-utstyr,

mat, og tekstiler har vært prioritert for oppfølging i 2024 (se mer under 4.A.2).

I 2024 har det også vært etterspurt mer rettferdig sertifiserte varer i kategorien for mat, som bl.a. inkluderer kaffe, kaffe, te, bananer, sukker og kakao (se mer under 3.B.4). Økt etterspørsel har sammenheng med at vi setter krav om rettferdig sertifiserte varer i anskaffelsene, samt øker bruken av kategori- og sortimentstyring.

I lys av regjeringens skjerpede fraråding (2024) om handel og næringsvirksomhet som bidrar til å opprettholde Israels folkerettsstridige bosettinger i palestinske områder, og Oslomodellens instruks om å unngå handel med leverandører som direkte eller indirekte bidrar til ulovlig okkupasjon, foretok UKE en særlig risikokartlegging av kommunens leverandører på samkjøpsavtaler høsten 2024. Vi sjekket våre leverandører opp mot en rekke anerkjente kilder og lister for å undersøke mulig tilknytning til ulovlige okkuperte palestinske områder. Videre tok UKEs avtaleforvaltere ekstra kontakt med leverandørene på samkjøpsavtaler av varer for å undersøke om de har underleverandører som kan kobles til ulovlig okkupasjon. Leverandørene ble bedt om å redegjøre for om noen av deres underleverandører har direkte eller indirekte forretningsforbindelser med virksomheter som bidrar til å opprettholde Israels ulovlige tilstedeværelse på det okkuperte palestinske territoriet. I tillegg ble leverandørene bedt om å redegjøre for hvordan de gjør skjerpede aktsomhetsvurderinger.

Tiltak utover krav og direkte avtaleoppfølging kan nevnes:

- Gjennom samarbeidsavtale med Sykehusinnkjøp HF og DFØ v/Statens innkjøpssenter har vi hatt felles oppfølging av felles leverandører. I 2024 særlig fokus på IKT leverandører.
- Gjennom medlemskapet i Electronics Watch, en uavhengig overvåkingsorganisasjon av arbeidsforhold i elektronikkindustrien, har kommunen i samarbeid med andre offentlige innkjøpere etterspurt større sporbarhet fra mobiltelefonprodusenter. Dette er et langsiktig arbeid.
- Kommunen ble i 2022 med i “Low-emission vehicles programme”, i regi av Electronics Watch. Samarbeid med internasjonale offentlige oppdragsgivere. Dette er et treårig prosjekt for å forbedre de sosiale og miljømessige utfordringene knyttet til produksjon av batterier og elektroniske komponenter i kjøretøy.
- Deltakelse i ulike nasjonale og internasjonale nettverk og arbeidsgrupper, som ICLEI – Big buyers working together, nordisk nettverk for bærekraftige leverandørkjeder, Circular and Fair ICT Pact, International working group on ethical public procurement.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

UKE skal bidra til utvikling og oppfølging av Oslomodellen, slik at Oslo kommunes anskaffelser er et effektivt verktøy for å fremme respekt for menneskerettigheter og et seriøst og anstendig arbeidsliv.

UKE skal samle erfaringer om bruk og effekt av Oslomodellens seriøsitetsbestemmelser og krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv.

UKE skal fortsette å styrke sitt arbeid med kontraktsoppfølging, og gjennomføre flere revisjoner og kontroller av samkjøpsavtalene i egen regi.

Fare for arbeidslivskriminalitet, sosial dumping og annen utnyttelse av arbeidskraft i Oslo kommunes bygg, anlegg og tjenestekontrakter.

Overordnet mål :

Oslo kommunes anskaffelsesvirksomhet skal bidra til et anstendig arbeidsliv. For å nå dette målet arbeider Oslo kommune kontinuerlig med å forebygge og bekjempe arbeidslivskriminalitet, sosial dumping og korrupsjon. Dette inkluderer arbeid som skal forhindre utnyttelse og ekskludering av sårbar arbeidskraft. Som et ledd i dette arbeidet vedtok byrådet i 2017 Oslomodellen. I 2023 ble revidert versjon av Oslomodellen vedtatt og fra september 2023 gjelder nye bestemmelser. Oslomodellen består blant annet av en rekke seriøsitetskrav som skal brukes i kommunens bygge-, anleggs- og tjenesteanskaffelser. Oslo kommune har i relasjon til Oslomodellen et overordnet mål om at 50 prosent andel av arbeidede timer skal utføres av fagarbeidere, og at 10 prosent av alle arbeidede timer skal utføres av lærlinger. I tillegg stilles det krav om at utførelsen av kontraktsarbeidet i all hovedsak skal utføres av fast ansatte i 100 prosent stilling.

Status :

Oslo kommune benytter HMSREG i kontraktsoppfølgingen. HMSREG er kommunens system for elektronisk mannskapsoppfølging på bygge- og anleggsplasser og renholdslokasjoner. HMSREG-systemet gir oss oversikt over hvem som er på våre byggeplasser i sanntid, og muliggjør derfor oversikt og kontroll. Systemet er videreutviklet for å gi en større fleksibilitet i oppfølgingen av leverandørene og i målingen av måloppnåelsen.

Det er gjennomført i overkant av 200 kontroller, fordelt på både kontroll av lønns- og arbeidsvilkår og stedlige kontroller. Det ble gjennomført en større transportkontroll tidlig sommer 2024. Her ble transportører på varekontrakter kontrollert. Både lønns- og arbeidsvilkår og miljø- og transportbestemmelser var omfattet av kontrollen.

Sommeren 2024 ble det gjennomført en kontroll av sommerrenhold på skolene. Kontrollen ble utført av A-krim senteret. Oslo kommune har hatt samarbeid om kontroll av renhold med A-krim senteret siden 2023. Oslo kommune leverer grunnlag for kontrollene og gjør risikovurdering av områder. Hovedrenhold på skolene gjøres om sommeren, med lite tilsyn. Dette er et risikoområde og krever samordnet kontroll. A-krim senteret setter sammen team for kontroll. For årets kontroll ble det også gitt lesestilgang til HMSREG, slik at treffprosenten ble bedret fra tidligere år.

Kontrollene avdekket store avvik på flere av skolene, blant annet mangler ved arbeidskontrakter, manglende overtidsbetaling, manglende HMS-kort, bruk av ukvalifisert arbeidskraft, og arbeidere på turistvisum. På bakgrunn av dette ble samkjøpsavtalene med Toma Facility Norge AS og Ability FM Øst AS ble sagt opp av Oslo kommune 18.11.2024. Det er rammeavtalene (samkjøpsavtalene) som er sagt opp. Flere av Oslo kommunes virksomheter har benyttet disse rammeavtalene til å lage egne kontrakter for sitt renholdsbehov. Disse blir håndtert i de ulike virksomhetene.

Oslo kommune er en stor markedsaktør innen flere bransjer med høy risiko for arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. For å redusere denne risikoen og bidra til bekjempelse, må Oslo kommune ha god kontroll og kontraktsoppfølging. Oslomodellen med seriøsitetsskrav er kommunens viktigste våpen mot useriøse og kriminelle leverandører, og den må jevnlig revideres og oppdateres i tråd med utviklingen.

I 2024 jobbet Oslo kommune med å oppnå målet om at 10 prosent andel av alle arbeidede timer innenfor bygg og anlegg skal utføres av lærlinger samt satte økt fokus på andel fagarbeidere brukt på våre oppdrag.

Mål i rapporteringsåret :

Et av målene for 2024 var å forebygge og bekjempe korrupsjon, arbeidslivskriminalitet og sosial dumping i våre leverandørkjeder. Dette inkluderer arbeid som skal forhindre utnyttelse og ekskludering av sårbar arbeidskraft. Gjennom Oslomodellen innføres det blant annet en rekke seriositetskrav som standardkrav i kommunens anskaffelser. På denne måten bidrar Oslo kommunes anskaffelsesvirksomhet til et anstendig arbeidsliv.

For å styrke arbeidet, samarbeider Oslo kommunen med relevante kommunale aktører og ulike statlige kontrollaktører samt fagorganisasjoner.

UKE har ansvar for å bidra til at Oslo kommunes anskaffelsesvirksomhet bidrar til et anstendig arbeidsliv. UKE har gjennomført nødvendig opplæring og utarbeidet veiledning til revidert Oslomodell, og vil fortsette dette arbeidet fremover. Det har også blitt utviklet hjelpemateriell via en egen Oslomodell-portal for kommunens virksomheter.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Utførte tiltak og begrunnelse:

- For å styrke arbeidet på arbeidslivskriminalitetsområdet ble det opprettet et nytt team for ansvarlig arbeidsliv i 2022. Teamet rommer både arbeidslivskriminalitetsområdet og området for etisk handel. I løpet av 2023 fikk teamet også ansvar for kommunens arbeid mot korrupsjon. I tillegg ble teamet styrket med flere rådgivere og det er nå 9 stillingshjemler i teamet.
- Det er utviklet bedre rapporteringsverktøy for å måle andel fagarbeidere og lærlinger innen håndverksfagene på kommunens byggeplasser. Dette gjør at kommunen kan sette inn målrettede tiltak for å bedre andelen hos enkelt virksomheter i kommunen, og kartlegge behov for kontroller og oppfølging.
- Kommunen jobber med å oppnå en stabil andel lærlinger innen håndverksfagene på kommunens byggeplasser på måltallet 10 prosent.
- På kontrollområdet er det gjennomført overkant av 200 kontroller, fordelt på både kontroll av lønns- og arbeidsvilkår og stedlige kontroller.
- Det er, for å oppnå mål om optimal bruk av HMSREG, gjennomført opplæring av systemet for virksomhetene.
- UKE har også gjennomført kontroller i samarbeid med Akrimssenteret sommeren 2024. Dette samarbeidet, sammen med egne gjennomførte kontroller, resulterte i oppsigelse av to av de største renholdskontraktene til Oslo kommune. Det er planlagt å videreføre samarbeidet med Akrimssenteret i 2025, med fortsatt fokus på renhold.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Andel fagarbeidere og lærlinger skal økes.

UKE skal samle erfaringer om bruk og effekt av Osломodellens seriøsitetsbestemmelser og krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv.

UKE skal fortsette å styrke sitt arbeid med kontraktsoppfølging, og gjennomføre flere revisjoner og kontroller av samkjøpsavtalene i egen regi.

UKE skal bidra til utvikling og oppfølging av Osломodellen, inkl. HMSREG, slik at Oslo kommunes anskaffelser er et effektivt verktøy for å fremme respekt for menneskerettigheter og et seriøst og anstendig arbeidsliv.

Lineært forbruk har negativ påvirkning på klima og miljø som følge av klimagassutslipp, uttak av jomfruelige ressurser, energiforbruk i produksjon av nye varer, avfall og ressursforringelse.

Overordnet mål :

Oslo kommunes anskaffelsesstrategi fastslår at anskaffelser skal brukes som et kraftfullt virkemiddel for sirkulær økonomitankegang. Kommunen skal gå i bresjen for stadig mer resirkulering, gjenbruk og deling. Det skal legges til rette for størst mulig ombruk og materialgjenvinning.

Kommunen skal beregne leveransens kostnad ut fra et livssyklusperspektiv. Klima- og miljøavtrykk og ressursbruk i hele levetiden – fra produksjon, forbruk og til avfallsfasen – skal i størst mulig grad inngå i beregningen, og legge føringer for hvilke løsninger som blir valgt.

Videre er det lagt ambisiøse føringer for sirkulær økonomi og anskaffelser i en rekke styrende dokumenter. Oslo kommunes klimastrategi har vedtatt at “Oslos bidrag til klimagassutlipp er betydelig lavere i 2030 enn i 2020”. Videre viser Oslo kommunes temaplan for sirkulær økonomi til et mål at i “det sirkulære Oslo har vi et forbruk av jomfruelige naturressurser som er redusert til et nivå som kan anses som forenlig med et globalt bærekraftig forbruk”. Klimastrategien og temaplanen trekker også frem anskaffelser som et viktig virkemiddel for å redusere indirekte utslipp og omstille til sirkulær økonomi.

Kommunen jobber for å oppnå et mer sirkulært forbruk av varer og tjenester. Eksisterende praksis er i hovedsak et lineært forbruk hvor det først og fremst kjøpes nytt, og hvor en vesentlig andel av det som kastes sannsynligvis kunne ha vært brukt på nytt eller nye måter.

Status :

I 2024 har UKE jobbet videre med å tilrettelegge for at Oslo kommune oppnår målsetninger innenfor sirkulær økonomi gjennom samkjøpsporteføljen, som pådriver for bærekraftig forbruk og gjennom prioriterte veilednings- og rådgivningstiltak. UKE har prioritert tiltak for å gjøre sirkulære løsninger mer tilgjengelige for kommunens virksomheter. Formålet er å gjøre det enklere for virksomhetene å velge ombruk, reparasjon, redesign, forbedring og fornying av det kommunen allerede eier, fremfor nyinnkjøp. Et viktig verktøy som ble lansert i 2024 i denne sammenheng er ombruksplattformen. Denne har til hensikt å tilrettelegge for effektiv utnyttelse, lang levetid og å gjøre det lettere å ombruke møbler og løst inventar mellom virksomhetene i kommunen.

Mål i rapporteringsåret :

I tildelingsbrev for 2024 har UKE ansvar for å bidra til at «Oslo kommune er bærekraftig og ansvarlig forbruker», med følgende resultatmål:

- UKE skal bidra til at kommunens virksomheter reduserer andelen nykjøp og øker andelen delte, lånte, eller ombrukte produkter innen prioriterte produktkategorier.
- UKE etablerer og drifter en ombruksplattform som gjør det mulig å bytte, dele, ombruke og gjenbruke på tvers av virksomheter.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Utførte tiltak og begrunnelse:

UKE har i 2024 anskaffet og tilpasset en ombruksplattform til kommunens behov, og påbegynt implementering hos virksomhetene. Ombruksplattformen har til hensikt å tilrettelegge for effektiv utnyttelse, lang levetid og å gjøre det lettere å ombruke møbler og løst inventar mellom virksomhetene.

UKE har i 2024 utlyst flere samkjøpsavtaler som tilrettelegger for mer sirkulært forbruk innen miljømessig prioriterte kategorier som IKT-produkter, møbler og tekstiler.

Avtalene for kjøp av iPader og PC-er har tilrettelagt for utvikling av interne ombruksløsninger, standardiserte priser for reparasjoner og miljømerket utstyr.

Det er blitt kravstilt at leverandøren av servicehåndteringsverktøy skal inkludere et Asset Management System (AMS). Formålet med et AMS er å få bedre kontroll over tingene virksomhetene eier som er en forutsetning for å forlenge brukstiden av kommunens eiendeler.

Det er blitt utlyst en avtale for flyttetjenester som skal bistå virksomhetene med transport og mellomlagring av deres møbler og inventar for å gjøre det enklere å ombruke fremfor å kjøpe nytt. Anskaffelsen vektlegger leverandører som kan vise til sirkulære måter å avhende overskuddsutstyr på som virksomheter ikke tar med seg videre.

Det har blitt inngått ny avtale for møbler til kontor, skole og institusjon som også tilbyr brukte møbler i samme nettbutikker.

I 2024 har UKE jobbet med tiltak i inngåtte samkjøpsavtaler for å tilrettelegge for sirkulær økonomi:

- Avtalen for kjøp av arbeidsklær, sko og arbeidsklær inkluderer reparasjon, og det er gjort tiltak for å oppfordre kommunens virksomheter til å velge reparasjon fremfor nykjøp når plagg blir ødelagt. Det er gjennomført et pilotprosjekt for utvikling av en brukervennlig bestillingsløsning, og gjennom en støtteordning for reparasjon i samarbeid med Bymiljøetaten, får virksomhetene dekket 75 prosent av reparasjonskostnadene.

- I avtalen for vask og leie av helsetekstiler er det blitt inkludert en opsjon for digitale skap. Formålet med skapene er å redusere muligheten for at tekstiler kommer på avveie. Effekten er redusert avfall og reduserte svinnkostnader. Denne avtalen har også økt RFID-merking av tekstiler for å sikre økt kontroll og ressurseffektiv forvaltning av produktene hos Leverandøren.

- I avtalene for kjøp av møbler er det blitt utviklet tydeligere merking av brukte produkter og miljømerkede produkter hos Leverandørenes nettsider. Formålet er å gjøre det enklere for bestillere å se mer miljøvennlige alternativer.

For å lykkes med arbeidet for å endre kommunens forbruksmønster er det nødvendig at det riktige forbruksvalget blir enkelt å gjennomføre. Dette krever at man tilrettelegger for helhetlige og enkle tjenester og løsninger, samt det å bygge kultur, holdninger, atferd og arbeidsmetoder for dette. UKE satser derfor mer på kommunikasjon samt utredninger av nye modeller for hvordan behov for utstyr kan dekkes på sirkulært vis. Eksempler på dette er:

- Utførelse av konseptvalgutredning for forbruk og livssyklusforvaltning av IKT-utstyr. Utredningen resulterte i en anbefaling om å etablere kommunal utleie av PC-er med livssyklusforvaltning og ombruk inkludert.

- Utdeling av kommunens første ombrukspris. Tiltaket bidro til å synliggjøre ombruks-, reparasjons- og redesignprosjekter virksomhetene har gjennomført og skapte engasjement og interesse for sirkulære måter å dekke møbelbehov på.

- Tilbud i kurs om grønn og sirkulær IKT for kommunens IKT-læringer. Kurset gjennomgår hvordan sirkulære valg ved bestilling og forvaltning gjennomføres med praktiske eksempler.

I 2024 ble arbeidet med å redesigne UKE's interne intranettsider og samkjøpssider igangsatt, med mål om at det skal bli lettere for ansatte å ta bærekraftige valg. Disse sidene, som årlig besøkes av nærmere 100 000 ansatte for innkjøp av varer, har blitt identifisert som en viktig plattform for å fremme bærekraftig forbruk i Oslo kommune. Ved å forbedre sidene kan vi gjøre det enklere for ansatte å finne alternative løsninger til nykjøp, løfte frem miljøhensyn og andre viktige aspekter knyttet til samkjøpsavtalene.

I 2023 ble det ansatt en prosjektmedarbeider på midler fra Klimasatsordningen, som skal bidra til å gjøre det enklere for bestillere å velge sirkulære tjenester for møbelforbruk. Dette innebærer blant annet å motivere flere bestillere i kommunen til å benytte seg av samkjøpsavtalene for rehabilitering, reparasjon og redesign av møbler. Disse avtalene ble inngått i slutten av 2022. Fra januar 2023 til desember 2024 har avtalene hatt en omsetning på 7,6 millioner kroner.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Mål for 2025:

- UKE skal bidra til at kommunens virksomheter reduserer andelen nykjøp og øker andelen delte, lånte, eller ombrukte produkter innen prioriterte produktkategorier.
- UKE etablerer og drifter en ombruksplattform som gjør det mulig å bytte, dele, ombruke og gjenbruke på tvers av virksomheter.
- I løpet av 2025 skal 1500 produkter være ombrukt gjennom plattformen (mål i Klimabudsjett).

Miljøpåvirkning og klimagassutslipp ved bygge- og anleggsvirksomhet.

Overordnet mål :

Et hovedmål for Oslos klimaarbeid er at de direkte utslippene av klimagasser skal kuttes med 95 prosent innen 2030 (fra 2009). Per 2023 er utslippene redusert med 30 prosent. Det er et eget mål for bygg og anlegg i Oslos klimastrategi at «Bygge- og anleggsvirksomheten i Oslo skal bli fossilfri, deretter utslippsfri innen 2030», og et mål om at «Oslo skal begrense utslipp knyttet til materialforbruk til bygg og anlegg». Alle Oslo kommunes virksomheter skal benytte standard klima- og miljøkrav til kommunens bygge- og anleggsplasser. Det er fra 1.1.2025 krav om minimum utslippsfrie anleggsmaskiner og utslippsfrie eller biogassdrevne kjøretøy til transport av masser.

Status :

Om lag en femtedel av de direkte klimagassutslippene i Oslo kan tilskrives bygge- og anleggsvirksomheten. I tillegg er det betydelige utslipp knyttet til materialbruken i bygg og anlegg: For Oslo kommunes egen virksomhet utgjør utslipp fra materialbruk i våre bygg og infrastruktur anslagsvis opp mot halvparten av de indirekte klimagassutslippene og er dermed den største kilden til indirekte utslipp.

For de direkte utslippene fra bygg og anlegg er status at det i 2019 er vedtatt standard klima- og miljøkrav for Oslo kommunes anskaffelser av bygg og anlegg. Kravene har gitt betydelige resultater: Fra nær null utslippsfrie anleggsmaskiner, til det første pilotprosjektet i Olav V sgt i 2019, til over 60 prosjekter med helt eller delvis elektrisk anleggsdrift i 2023. Over 77 prosent av energibruken på Oslo kommunes bygge- og anleggsplasser i 2023 var elektrisk/ utslippsfri. UKE har i 2024 arbeidet med å revidere standardkravene. Dette for å tilpasse kravene til markedssituasjonen og legge rette til for ytterligere utslippskutt på områder hvor det tidligere ikke er stilt krav. Reviderte krav forventes vedtatt av byrådet i løpet av våren 2025.

UKE har i 2024 ledet arbeidet med å etablere nye felles krav til materialer i Oslo kommunes bygge- og anleggsanskaffelser. Arbeidet bygger på erfaringer som er gjort av virksomhetene i kommunen, med innspill fra næringen og interesseorganisasjoner. Arbeidet med nye materialkrav vil fortsette inn i 2025.

Mål i rapporteringsåret :

Det var ikke noe tallfestet overordnet mål for klimakutt fra bygg og anlegg i 2024.

En målsetning for 2024 var at alle virksomheter skal benytte standard klima- og miljøkrav til kommunens bygge- og anleggsplasser (byrådssak 1091/19). Status for 2024 var for første gang 100 prosent. Viktige oppdrag var å utvikle en arbeidsmetodikk for effektiv og enhetlig oppfølging av standard klima- og miljøkrav. Dette arbeidet er påbegynt, men ikke ferdig.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Utførte tiltak og begrunnelse:

Byggherrevirksomheter i kommunen har stilt klima- og miljøkrav i relevante anskaffelser av bygg og anlegg. I hovedsak krav til fossilfrie og utslippsfri anleggsplass og transport.

UKE har ledet arbeidet med å revidere standardkravene til bygg og anlegg. Disse er til politisk behandling og forventes vedtatt i 2025.

Noen virksomheter har stilt andre klima- og miljøkrav f.eks. til materialer. UKE har gjennom 2024 ledet arbeidet for felleskrav til materialbruk i bygge- og anleggsanskaffelser og vil fortsette med dette inn i 2025.

UKE har utarbeidet en rapport som kartlegger barrierer og muligheter for bærekraftig materialbruk. I rapporten er det undersøkt hvilke mål, krav, prosedyrer og styrende dokumenter som legger forutsetningene for kommunens prosjekter. Hensikten med rapporten har vært å kartlegge om kommunen kan gjøre grep som tilrettelegger for mer bærekraftige materialer og lavere klimafotavtrykk fra prosjektene.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Det er fortsatt behov for å følge opp krav til kommunens bygge- og anleggsarbeid. I nye, reviderte krav til utslippsfrie bygge- og anleggsplasser, vil det fortsatt være høye forventinger og klare krav til at kommunens leverandører leverer klimavennlige maskiner og kjøretøy for gjennomføring av prosjektene. Det er behov for å følge opp og samordne innsats for å kutte utslipp fra materialbruk i bygg og anlegg. Det er satt i gang et arbeid på dette, og det forventes at nye felles føringer vil fullføres i løpet av 2025.

Det er et mål at alle kommunens byggherrevirksomheter skal benytte standardkravene. I 2024 benyttet 100 prosent av de relevante bygg- og anleggsanskaffelsene seg av standardkravene. Det vil i kommende år være viktig å opprettholde dette nivået.

	Klimagassutslipp og lokal forurensing fra bruk, samt risiko for miljøskade og klimagassutslipp og brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter i produksjon av kjøretøy og især batterier.
Overordnet mål :	Byrådet har i anskaffelsesstrategien og klimastrategien vedtatt at anskaffelser skal benyttes som et strategisk virkemiddel innenfor klima- og miljøområdet. Kommunen skal stille miljøkrav til transport i egne anskaffelser, samt skifte ut egen kjøretøy- og maskinflåte til klimavennlige alternativer.
Status :	Over halvparten av Oslo kommunes direkte klimagassutslipp kommer fra veitransport og anleggsmaskiner. Kommunen har derfor et stort fokus på å stille miljøkrav i alle anskaffelser slik at leverandører og kommunens egen flåte omstilles til nullutslipp og biogass.
Mål i rapporteringsåret :	Andelen vare- og tjenesteanskaffelser hvor det stilles miljøkrav til transport skal være 100 prosent.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Utførte tiltak og begrunnelse:

- I 2024 har UKE arbeidet med å revidere standardkravene til transport. Nye krav ble vedtatt i januar 2025. I de nye, reviderte kravene opprettholdes minimumskrav om at transport som brukes for å levere varer og tjenester skal være utslippsfri eller bruke biogass. Innslagspunkt for når krav skal stilles er redusert fra 500 000 kr til 100 000 kr.

Kommunen har stilt krav i relevante anskaffelser som inneholder transport. Innkjøpsmiljøet i UKE har bistått virksomheter som har hatt behov for veiledning på dette området. Det er i 2024 stilt krav 87 prosent av relevante anskaffelser. Dette er en svært positiv trend.

Oslo kommune har et høyt fokus på å bytte ut egne maskiner og kjøretøy med utslippsfrie alternativer. I 2024 er det anskaffet et felles flåtestyringssystem som skal brukes av alle virksomhetene. Systemet legger til rette for at kjøretøy kan deles imellom virksomhetene. Dette gjør at kommunen kan dekke sitt mobilitetsbehov med færre kjøretøy og vil redusere klimagassutslipp og negativ miljøpåvirkning fra produksjon.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Innenfor transportområdet skal det fortsatt arbeides med at andelen nye, relevante vare- og tjenesteanskaffelser der det er stilt krav til klimanøytral transport skal være 100 prosent.

UKE vil i 2025 starte implementering av felles flåtestyringssystem som legger til rette for at kjøretøy enklere kan deles mellom ansatte i kommunen.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

Utførte tiltak og begrunnelse:

- Arbeid med tiltakene i handlingsplan for bærekraftig, sunn og mer plantebasert mat i Oslo kommune er igangsatt. Handlingsplanen blir fulgt opp og arbeidet blir koordinert av UKE, med medvirkning fra faggruppen for bærekraftig og sunn mat. Faggruppen består av fagpersoner fra 7 ulike virksomheter, og i 2024 ble det gjennomført en rekke arbeidsmøter og fagsamlinger.
- Veiledning til virksomhetene er et viktig tiltak for å styrke implementering av handlingsplanen og øke kompetansen om sunn og bærekraftig mat. I den forbindelse ble det arrangert en matkonferanse for barnehager.
- Samkjøpsavtalene har flere sesongbaserte og plantebaserte varer, samt økologiske og etiske og rettferdigproduserte varer i sitt sortiment. For å øke økologiandelen og andelen etisk- og rettferdigproduserte produkter, har Oslo kommune tatt i bruk kategori- og sortimentstyring. Dette innebærer at det som standard tilbys økologisk merkede egg, melk, bananer og kaffe i nettbutikkene. Bananer, kaffe og kakao er høyrisikoprodukter og er i tillegg merket Fairtrade.
- Oslo kommune har fulgt opp kontraktskrav om bærekraftig produksjon og god dyrevelferd i de kommunale matavtalene.
- Opplæring i bruk av Menyplanleggingsverktøy for barnehager har blitt gjennomført også i 2024
- Det har i 2024 blitt utviklet et e-læringskurs for ansatte i våre kommunale barnehager med fokus på bærekraftig mat og reduksjon av matsvinn.
- UKE har gjennomført en kartlegging av organiseringen av mattilbudet i de kommunale barnehagene i Oslo kommune

Som Fairtrade-hovedstad gjennomførte Oslo kommune en informasjonskampanje rettet mot innbyggerne med slagordet "Oslo handler FAIR" i sosiale medier og i bybildet. Det ble også arrangert et Bærekraftsforum i Rådhuset med fokus på kommunens arbeid for å nå FNs bærekraftsmål globalt, samt etisk og rettferdig handel. Oslo mottok utmerkelsen «Årets Fairtrade-kommune» for sin innsats for å fremme Fairtrade og bærekraftige prinsipper i offentlige anskaffelser og øvrig arbeid. Prisen ble delt ut av Fairtrade Norge.

Beskriv faktiske eller forventede resultater av tiltaket, samt mål og aktiviteter for kommende rapporteringsår :

I 2025 vil vi ha spesielt fokus på matsvinn og kompetanseheving. E-læringskurs for barnehager vil bli lansert i år.

I 2025 vil det også være fokus på å etterleve klima- og miljøkrav i anskaffelser og målet om reduksjon i kommunens kjøttforbruk og matsvinn videreføres. Arbeidet med innføring av menyplanleggingsverktøyet og opplæringstilbud til kommunens barnehager. UKE skal bidra til økt forbruk av rettferdigsertifiserte produkter i aktuelle kategorier også kommende rapporteringsår.

ANDRE TILTAK FOR Å HÅNDTERE NEGATIV PÅVIRKNING

Beskriv virksomhetens generelle tiltak for å stanse, forebygge eller redusere negativ påvirkning knyttet til anskaffelser, også i leverandørkjeden.

3.B.1 Reduksjon av natur- og miljøpåvirkning

Se spesielt tiltak over knyttet til arbeid med sirkulær økonomi, bærekraftig mat, utslippsfrie bygge og anleggsplasser og klimavennlige løsninger.

3.B.2 Reduksjon av klimagassutslipp

Se spesielt tiltak over knyttet til kommunens arbeid med bærekraftig mat, utslippsfrie bygge- og anleggsplasser og klimavennlige transportløsninger. Det stilles miljøkrav til transport i alle kontraktene på samkjøp, der hvor dette er relevant. Kravene bidrar til at leverandører og underleverandører tar i bruk klimavennlige transportløsninger. I 2023 har UKE stilt krav om at sisteleddet av transporten på nye samkjøpsavtaler utelukkende skal gjøre med nullutslipps- eller biogasskjøretøy. Slike tiltak bidrar til at UKE ligger godt an til å nå 2025-målet om nullutslipp eller biogass for leveranser av varer og tjenester.

Klimaetaten i Oslo kommune ble opprettet 1. juli 2016, og er en fagetat som har ansvar for oppfølging av Klimastrategi for Oslo 2020-2030, og forvaltning av Klima- og energifondet. Noen av Klimaetatens oppgaver:

- Oppfølging av Klimastrategi 2020–2030, som har som overordnet mål at klimagassutslippene skal reduseres med 95 prosent innen 2030.
- Utarbeide det faglige grunnlaget for klimabudsjettet, som er Oslo kommunes sentrale verktøy for klimastyring.
- Koordinere arbeidet med klimatilpasning slik at Oslo blir klimarobust.
- Drive aktiv klimakommunikasjon for å inspirere til klimavennlig atferdsendring, blant annet gjennom nettsiden KlimaOslo og i sosiale medier.
- Ansvarlig for «Klimaløftet i Osloskolen» sammen med Utdanningsetaten, som gjør at skoler i Oslo får besøk av klimapiloter med aktuelle klima- og miljøforedrag. I tillegg har vi utviklet undervisningsportalen www.klimaskolen.no hvor lærere får tilgang på kvalitetssikrede undervisningsopplegg.
- Være sekretariat for næringslivsnettverket Næring for Klima som motiverer, deler kunnskap og er pådrivere for klimaløsningene i næringslivet. Nettverket har over 100 medlemsbedrifter.
- Ansvar for det internasjonale prosjektet for utslippsfrie anleggsplasser og klimavennlige materialer i C40 (C40 Clean Construction Initiative)

Se mer: <https://www.oslo.kommune.no/etater-foretak-og-ombud/klimaetaten/#gref>

3.B.3 Tilpasning av egen innkjøpspraksis (sourcing)

For alle anskaffelser utarbeider vi en kontraktstrategi. Denne inneholder punkter om samfunnsansvar som skal vurderes ifm anskaffelsen. Seksjon for bærekraftig utvikling bistår inn i samkjøpsavtaler, og i anskaffelsene de øvrige virksomhetene i kommunen er ansvarlig for. Vi har oppstartsmøter hvor vi prioriterer hvilke tiltak som skal gjøres og samarbeider med avtaleforvaltere for økt fokus og kompetanse på samfunnsansvar.

Kommunen jobber med sirkulær økonomi i vår innkjøpspraksis både for å redusere egen miljøpåvirkning, og for å benytte innkjøpsmakten til å stimulere til utvikling og bruk av mindre miljøbelastende løsninger i leverandørmarkedet. Kommunens anskaffelsesstrategi sier at kommunen skal gå i bresjen for stadig mer resirkulering, gjenbruk og deling, og at det skal legges til rette for størst mulig ombruk og materialgjenvinning.

Oslo kommune utarbeider og vedtar byrådssaker for å sikre fellesføringer i Oslo kommune, og bl.a. at anskaffelser har et minimumsnivå. Osломodellens seriøstetsbestemmelser og krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv er eksempler på føringer som er vedtatt som byrådssak. For eksempel må innkjøper gjøre en risikovurdering av om det risiko for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter i leverandørkjeden ved innkjøp av varer og tjenester. Dersom det foreligger høy risiko, skal man benytte krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv. Det er også vedtatt føringer om at kommunen skal stille miljøkrav til transport i egne anskaffelser, og stille krav til bærekraftig produksjon av mat.

3.B.4 Valg av produkter og sertifiseringer

Tredjepartssertifiseringer som miljømerking er et viktig tiltak på kategorier som for eksempel møbler, IKT-produkter og forbruksmateriell. I 2024 utlyste UKE ny samkjøpsavtale for kjøp av PC-er og skjermer hvor krav fra merkeordningen TCO ble benyttet som minstekrav for begge produktgruppene. I ny avtale for kjøp av medisinsk forbruksmateriell ble sortimentet for skoovertrekk erstattet med et alternativ som benytter mindre plast. Leverandøren estimerer en årlig plastreduksjon på 7 tonn gjennom byttet. I avtale for leie av helsetekstiler er det stilt krav om bruk av lyocellfibre i både kitler og bukser. Lyocellfibre skal være utvunnet av tremasse fra skogdrift som er FSC- eller PEFC-sertifisert og være produsert ved bruk av lukket fremstillingsprosess der over 95 prosent av alle kjemikalier brukes om igjen.

Oslo kommune ønsker også å fremme etisk og rettferdig handel ved å etterspørre Fairtrade eller tilsvarende tredjepartssertifiseringer, innenfor rammen av lov og forskrift om offentlige anskaffelser. I tillegg benyttes kategori- og sortimentstyring for å øke andelen Fairtrade- og rettferdigsertifiserte produkter på samkjøpsavtalene for mat og drikke. Dette virkemiddelet benyttes også for å øke andelen av økologiske varer og innebærer at det som standard tilbys økologiske egg, melk, kaffe og bananer på avtalene. Kaffe, bananer og kakao er i tillegg merket Fairtrade. I juni 2024 var innkjøpsandelen av økologiske matvarer på 11.9 prosent for hele Oslo kommune.

3.B.5 Støtte aktivt opp om fri fagorganisering og kollektive forhandlinger, eller der lovverket ikke tillater dette, støtte aktivt opp om andre former for demokratisk valgt arbeiderrepresentasjon

Krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv innebærer krav til arbeid med fri fagorganisering og kollektive forhandlinger. I anskaffelse av arbeidstøy ble det stilt spesifikt krav til arbeid med sosial dialog på fabrikk. Denne avtalen hadde oppstart januar 2023. Vi har fulgt opp dette kravet særskilt i vår dialog med leverandør, og opplever at de følger opp i sin leverandørkjede.

3.B.6 Bekjempelse av korrupsjon og bestikklser i egen virksomhet og leverandørkjeden

Oslo kommune skal ha nulltoleranse mot korrupsjon, økonomiske misligheter og korrupsjonslignende forhold. Slike forhold skal ikke forekomme verken hos kommunens ansatte, politikere, leverandører eller samarbeidspartnere. Oslo kommune er medlem av Transparency International Norge og arbeider aktivt for å forebygge korrupsjon i egen virksomhet og i relasjoner med andre aktører.

Oslo kommune har i lang tid hatt egne etiske regler for ansatte i kommunen. De ansatte arbeider jevnlig med etiske dilemmaer, og kommunen har utarbeidet et hefte med fremstilling av de etiske reglene. I tillegg er det etablert flere systemtiltak som skal forebygge korrupsjon, som for eksempel felles fakturasentral, elektronisk fakturabehandling, elektronisk kontraktoppfølgingsverktøy m.m. Det er også etablert en egen varslingskanal hvor man kan varsle om korrupsjon, misligheter og andre lovbrudd. I Osломodellen er korrupsjon ett av elementene leverandørene skal vurdere når de skal gjøre aktsomhetsvurderinger. Dette ble tatt inn da Osломodellen ble revidert i 2023.

I desember 2023 ble «Oslo kommunes overordnede tiltaksplan mot korrupsjon 2024– 2027» vedtatt. Tiltaksplanen inneholder tre tiltak på overordnet nivå. Disse handler om at kommunen skal ha systemer og styringsverktøy som effektivt understøtter arbeidet mot korrupsjon og korrupsjonslignende forhold, og bevissthet og kompetanse hos kommunens ansatte og politikere til å forebygge, identifisere og håndtere korrupsjonsrisiko. Oslo kommune jobber systematisk for å følge opp korrupsjon og korrupsjonslignende hendelser. Tiltakene skal bidra til at kommunen jobber aktivt med dette i alle deler av organisasjonen.

Et av tiltakene i Oslo kommunes overordnede tiltaksplan mot korrupsjon (2024-2027), er å publisere en leverandøroversikt. Oslo kommune skal oppdatere leverandøroversikten i januar hvert år. Oversikten skal inneholde alle leverandører som har fakturert Oslo kommune for til sammen mer enn 100 000 kroner (eks moms) siste kalenderår. Listen skal inneholde totalt faktureringsbeløp per kommunal virksomhet/brukersted. Oversikten ble publisert for første gang på Oslo kommunes hjemmeside 30. Januar 2025.

Hovedformålet med oversikten er å sikre mer åpenhet, ansvarlighet og redusere korrupsjonsrisiko i kommunens anskaffelsesprosesser og leverandørforhold.

3.B.7 Annen relevant informasjon for hvordan dere arbeider med å redusere, forhindre og håndtere negativ innvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø.

Byrådsplattformen (2023- 2027) gir et godt innblikk i de politiske ambisjonene for å bruke kommunens innkjøpsmakt til å dra leverandørmarkedet i en grønnere, mer bærekraftig og samfunnsansvarlig retning.

4

Overvåking av gjennomføring og resultater

Overvåking av gjennomføring og resultater handler om å måle effekten av systematikken og eget arbeid i hvert trinn i aktsomhetsvurderingene, og viser hvorvidt virksomheten gjør gode aktsomhetsvurderinger ved anskaffelser og i kontraktsoppfølging.

Virksomheten må ha systematikk og rutiner på plass for å kunne fange opp og kritisk vurdere egne konklusjoner, prioriteringer og tiltak som er gjort som en del av aktsomhetsvurderinger. Eksempelvis: Er kartlegging og prioritering av mest negativ påvirkning gjort på en faglig god og troverdig måte, og som reflekterer de faktiske forholdene? Virker tiltakene for å stanse, forebygge og/eller redusere virksomhetens negative påvirkning/skade etter hensikten? Er skade gjenopprettet der det er relevant? Dette kan gjelde tiltak virksomheten gjør selv og som utføres av eller i samarbeid med andre (f.eks leverandører).

Erfaringene virksomheten gjør seg med arbeidet med aktsomhetsvurderinger ved anskaffelser og i kontraktsoppfølging brukes for å forbedre prosesser og resultater i fremtiden.

4.A Overvåke og evaluere (oppfølging)

4.A.1 Beskriv hvem som har ansvar for å overvåke effekten av tiltak iverksatt for å håndtere virksomhetens vesentlige risiko for skade/negativ påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø i forbindelse med anskaffelser, og hvordan overvåkingen gjennomføres i praksis.

Oslo kommune har en desentralisert anskaffelsesfunksjon som innebærer at virksomhetene har selvstendig ansvar for å inngå og forvalte egne avtaler. Unntaket er sentrale samkjøpsavtaler som dekker hele eller deler av kommunen, og UKE har ansvar for kommunens samkjøpsportefølje. Dette innebærer å følge opp avtalene på overordnet nivå, med særlig vekt på bærekraft i prioriterte samkjøpsavtaler, og å overvåke effekten av tiltak, herunder effekten av Osломodellen. I tildelingsbrevet 2024 til UKE fra byrådsavdeling for finans har UKE fått særskilt ansvar for å samle erfaringer om bruk og effekt av Osломodellens seriøsitetsbestemmelser og krav til aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv.

UKE og andre etater leverer årsberetning for sitt arbeid årlig til byrådet. UKE sitter med data for analyse av kommunens innkjøp, og oversikt over krav som stilles i kommunen når det gjelder miljø, arbeidsliv med mer. UKE har siden 2021 deltatt i FOU-prosjekt for å utvikle et verktøy for klimamåling av kommunens innkjøp. Formålet med prosjektet er å automatisere analyse av klimafotavtrykket i scope 1, 2 og 3 basert på fakturadata for å gjøre det enklere å måle effekter og prioritere tiltak.

Klimagassutslippene i Oslo skal være 95 prosent lavere i 2030 enn i 2009. For å målrette klimaarbeidet bruker Oslo kommune klimabudsjett som et styringsverktøy. Klimabudsjettet viser mål og tiltak som gjennomføres i Oslo for å kutte utslipp innenfor Oslos grenser og beskriver viktige satsinger for å nå målene i Klimastrategien. Ansvar for gjennomføring av tiltak og virkemidler fordeles på de kommunale virksomhetene og innebærer rapporteringskrav på lik linje med virksomhetenes økonomiske rapportering. Klimabudsjettet legges fram for hele økonomiplanperioden 2023-2026.

4.A.2 Hvor mange leverandører har vært gjenstand for kontraktsoppfølging knyttet til bærekraft, inkludert etiske- og sosiale krav, i rapporteringsåret (gjelder avtaler inngått i rapporteringsåret og avtaler inngått tidligere år)?

Etisk handel og krav til aktsomhetsvurderinger;

UKE gjør jevnlig risikovurderinger av avtaleområdene for samkjøpsavtalene, og gjør en prioritering av hvilke avtaler vi følger opp tettest. Som et minimum krever vi at alle leverandører på samkjøpsavtaler hvor det er stilt krav til aktsomhetsvurderinger og sosiale krav skal levere egenrapportering knyttet til etisk handel. Avtaler med høy prioritet følger vi opp tettere. I 2024 har vi særlig fulgt tett opp avtalene innenfor mat og drikke, IKT, tekstil, og medisinsk forbruksmaterieell. Innenfor alle disse avtaleområdene har vi hatt jevnlig dialog med leverandørene for å følge opp hvordan de jobber med aktsomhetsvurderinger, sporbarhet i leverandørkjeden og andre sosiale kontraktsvilkår (eks konfliktminerale, sosial dialog).

Oslo kommune v/ UKE og Sykehusinnkjøp HF samarbeidet tett med å utvikle tildelingskriterier innen etisk handel i anskaffelsen av mobiler som begge gjennomførte i 2023. Samme leverandør vant anbudet for både Oslo kommune og Sykehusinnkjøp HF. I kontraktsoppfølgingen samarbeider vi om oppfølging av avtalen. Som del av samarbeidet mellom Sykehusinnkjøp HF, Statens innkjøpssenter og Oslo kommune arrangerte vi i 2024 dialogmøte med IKT-leverandører med tema sirkulære løsninger og evalueringskriterier.

Vi har i fellesskap også gjennomført møter med produsentleddet Apple i et forsøk på å få mer innsikt i deres leverandørkjeder. Dette i forlengelsen av en felles henvendelse vi, sammen med andre medlemmer i Electronics Watch, sendte til Apple desember 2023 hvor vi ba om sporbarhetsinformasjon. Hverken Electronics Watch, Sykehusinnkjøp HF, Statens innkjøpssenter eller Oslo kommune har fått informasjonen vi har etterspurt, og dette resulterte i et europeisk opprop rettet mot teknologigiganter: Norske innkjøpsgiganter i internasjonalt opprop mot menneskerettighetsbrudd i IKT-bransjen – Anbud365. Det har foreløpig kommet lite ut av oppropet og vi vurderer som del av samarbeidet med Electronics Watch hva veien videre skal være.

I løpet av 2024 har UKE utviklet maler og fått på plass systemer og rutiner for å kunne gjøre egne revisjoner av krav til aktsomhetsvurderinger i samkjøpsavtalene våre. UKE legger opp til at det skal gjennomføres revisjon av alle samkjøpsavtaler som er kategorisert som høy risiko i løpet av avtaleperioden.

Vi har i 2024 gjennomført første revisjon i egen regi av krav til aktsomhetsvurderinger i samkjøpsavtalen for kjøp av mat og drikke, storkjøkken, delavtale 2: Frukt og grønt. Revisjonen viser at arbeidet med aktsomhetsvurderinger tas på alvor og følges opp fra leverandørens side. Samtidig er det tydelig at dette er et felt som utvikler seg raskt, og hvor leverandørene våre må jobbe kontinuerlig for å forbedre sine egne systemer og rutiner.

Arbeidslivskriminalitet:

Det har blitt gjennomført kontroller og revisjoner tilknyttet til seriøstetsbestemmelsene som regulerer arbeidslivskriminalitet på kommunens byggeplasser og renholdskontrakter. I 2024 gjennomførte UKE i overkant av 200 kontroller. Antallet forventes å øke i 2025.

Risikovurdering legges til grunn for planlegging av avtaleoppfølgingsaktiviteter. UKE har hatt ansvar for kontroll og oppfølging av samkjøpsavtaler på et overordnet nivå. I 2024 ble det gjennomført revisjon av blant annet samkjøpsavtaler for håndverkertjenester (rørlegger) og renhold. I tillegg ble det gjennomført en rekke stedlige kontroller samt seriøsitetskontroller (kontroll av lønns- og arbeidsvilkår). Målet er å videreutvikle egen metodikk for gjennomføring av revisjoner, slik at flere sentrale samkjøpsområder kan revideres i løpet av 2025.

Sirkulær økonomi:

I flere av kommunens samkjøpsavtaler er det stilt krav til at leverandørene aktivt skal samarbeide med kommunen for å fremme sirkulær økonomi.

I den nye samkjøpsavtalen for møbler til kontor, skole og institusjon er brukte møbler inkludert som en del av tilbudet. Leverandørene følges tett opp for å fremme salg av brukte møbler, samtidig som det legges vekt på standard sortiment og miljømerkede produkter.

Gjennom avtalene for PC-er og iPad tilrettelegger kommunen, i samarbeid med leverandørene, for kjøp og salg av brukte PC-er, skjermer og iPader. Dette bidrar til å forlenge levetiden på kommunens utstyr og redusere miljøbelastningen.

I samkjøpsavtalen for arbeidsklær, sko og verneutstyr har UKE i samarbeid med leverandør og oppstartsbedriften Fikse jobbet med et pilotprosjekt for utvikling og testing av brukervennlig bestillingsløsning for reparasjon av arbeidsklær.

I enkelte samkjøpsavtaler har det vært spesielt høyt fokus på kontraktsoppfølging, slik som for reparasjon og redesign av møbler. Tjenesteområdet er nytt for kommunens bestillere, og derfor gjennomførte UKE tidlig befaringer hos hver enkelt av håndverkerbedriftene. Dette for å oppnå en mer inngående forståelse av leverandørens tilgjengelige tjenester og kapasitet. Slik har det blitt mulig å jobbe mer aktivt og målrettet med å koble bestillers behov med relevante tjenester.

Dyrevelferd:

Oslo kommune har stilt krav til dyrevelferd i aktuelle avtaler, i hovedsak innen mat- og drikkeavtaler. Det stilles blant annet krav til å fase ut hurtigvoksende kyllingraser, og å tilby bedre vilkår enn det som kommer frem av minimumskravene i gjeldende regelverk for storfe, svin og kylling. Leverandørene plikter å dokumentere hvordan de jobber med tematikken. UKE har i 2024 fortsatt oppfølgingen av krav til dyrevelferd med hovedfokus på meieriavtalen.

4.A.3 Er det i rapporteringsåret identifisert avvik fra de etiske- og sosiale kravene hos aktører i leverandørkjeden? Faktiske negative konsekvenser for mennesker, dyr, samfunn og miljø omfattes. Manglende åpenhet om leverandørkjede og manglende bærekraftspolicy kan også være vanlige avvik. Hvis ja: Angi type avvik, hvor i leverandørkjeden avvikene er identifisert, tiltak iverksatt for å rette avvikene, samt status.

1

Type avvik (barnearbeid, HMS, lønn, arbeidstid etc)	
Hvor i leverandørkjeden?	
Tiltak iverksatt for å rette avvik	
Status	

A man with short dark hair and glasses, wearing a light blue button-down shirt, is looking down at a tablet computer. He is in a warehouse or office environment with high ceilings and industrial shelving. The background is slightly blurred, showing rows of shelves and boxes. The lighting is bright and even.

5

Kommunikasjon av hvordan negativ påvirkning/skade er håndtert

Forutsetningen for god ekstern kommunikasjon om arbeidet knyttet til virksomhetens aktsomhetsvurderinger for bærekraftig forretningspraksis er at den bygger på konkrete aktiviteter og resultater. Det vil si ekstern kommunikasjon av policyer, strategier, retningslinjer, prosesser og aktiviteter knyttet til å identifisere og håndtere virksomhetens faktiske og potensielle negative påvirkning på mennesker, dyr, samfunn og miljø, inkludert funn og effekt og resultater av tiltakene/aktivitetene.

5.A Kommunisere eksternt (oppfølging)

5.A.1 Beskriv hvordan virksomheten kommuniserer offentlig rundt eget arbeid med aktsomhetsvurderinger i anskaffelser, kartlegging og håndtering av negativ påvirkning/skade

Oslo kommune har informasjon til leverandører på sine nettsider, samt gjennom eksterne samarbeidspartnere og eksterne rapporter til Etisk handel Norge og Global Compact.

- Oslo kommune sine nettsider: www.oslo.kommune.no

- Procura+: <https://procuraplus.org/public-authorities/oslo/>

- GLCN: <https://gln-on-sp.org/cities/oslo/>

- Rapport Global Compact: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/43431-The-City-of-Oslo>

- Etisk handel Norge: <https://etiskhandel.no/medlemmenes-arsrapporter/>

- Leverandøroversikt: Antikorrupsjon - For våre leverandører - Oslo

kommune <https://aktuelt.oslo.kommune.no/oslo-kommune-motarbeider-korrupsjon-og-fremmer-apenhet-med-leverandoroversikt>

Mediedekning i forbindelse med lansering av Oslomodellen:

<https://www.adressa.no/nyheter/innenriks/i/GMq52J/oslo-kommune-skjerper-kravene-for-bygg-og-anleggsbransjen>

<https://www.anbud365.no/bransjer/bygg-og-anlegg/knallharde-oslo-krav-i-kampen-mot-useriose-blir-enda-toffere/>

<https://aktuelt.oslo.kommune.no/byr%C3%A5det-lanserer-ny-oslomodell>

Mediedekning i forbindelse med ett år med revidert Oslomodell (september 2024), og krav til aktsomhetsvurderinger:

Revidert Oslomodell mot useriøse 1 år: Med i 80% av anskaffelsene – Anbud365

Mediedekning i forbindelse med tiltak mot korrupsjon:

Oslo kommune publiserer leverandøroversikt. Publiseringen har som mål å lette innsikten i hvilke leverandører Oslo kommune har handlet av for verdier over 100.000 norske kroner.

Åpenhet er helt sentralt for å øke tilliten til det offentlige. Publiseringen er ett ledd i kommunens pågående innsats for å bekjempe korrupsjon:

NRK: Nå kan du se alle Oslo handler med – Stor-Oslo <https://www.nrk.no/stor-oslo/na-kan-du-se-alle-oslo-handler-med-1.17239584>

Anbud365: <https://anbud365.no/regelverk/oslo-publiserer-omfattende-oversikt-over-leverandorer-de-har-kjopt-fra/#:~:text=M%C3%A5let%20med%20leverand%C3%B8roversikten%20er%20%C3%A5%20%C3%B8ke%20tilliten%20til,er%20tilgjengelig%20for%20alle%20via%20Oslo%20kommunes%20nettside.>

Mediedekning ifm avvik:

<https://www.aftenposten.no/oslo/i/AvJEPM/arbeidstilsynet-fant-flere-regelbrudd-hos-renholdsselskaper-som-vasker-paa-skoler-i-oslo>

6

Gjenoppretting der dette er påkrevd

Når en virksomhet har identifisert at den har forårsaket eller bidratt til skade på mennesker, dyr, samfunn eller miljø, håndteres skaden gjennom å sørge for eller samarbeide om gjenoppretting.

Gjenoppretting kan innebære økonomisk erstatning eller kompensasjon, en offentlig beklagelse, eller at skaden på annet vis rettes opp. Det handler også om å sørge for, eller samarbeide om, tilgang til klageordninger for arbeidere og/eller lokalsamfunn slik at de kan få sin sak hørt og håndtert. Ved inngåelse av leverandørkontrakter, hvor det viser seg at leverandøren, enten direkte eller indirekte, har bidratt til skade på mennesker, dyr, samfunn og miljø, forventes det at også oppdragsgiver bidrar til gjenoppretting. Grad av bidrag til gjenoppretting fra oppdragsgiver kan i denne sammenheng variere. I mange tilfeller vil den mest aktuelle handlingen være, som et minimum, å påse at leverandør utfører sin plikt til å bidra til gjenoppretting videre i leverandørkjeden. (Kontraktsoppfølging på pkt. 2.6 i kontraktvilkår for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter i leverandørkjeden, utarbeidet av DFØ og EHN).

6.A Gjenoppretting

6.A.1 Beskriv virksomhetens strategi/policy for gjenoppretting ved negative konsekvenser for mennesker, dyr, samfunn og miljø

Oslo kommune fokuserer på og arbeider med dette temaet på flere måter; bl.a. er det en del av våre kontraktskrav, i tillegg en viktig del av kontraktsoppfølging. Oslo kommune bidrar til gjenoppretting ved å holde leverandører og deres underleverandører til ansvar. Oslo kommunens forventninger til leverandører kommer frem i kommunens standard krav for ansvarlig næringsliv i Oslomodellen, se lenke under.

<https://www.oslo.kommune.no/for-vare-leverandorer/krav-til-leverandorer/>

6.A.2 Beskriv eventuelle tilfeller av gjenoppretting i rapporteringsperioden

I løpet av rapporteringsåret har Oslo kommune bidratt til gjenoppretting, blant annet i forbindelse med følgende tilfeller:

1. Ved årsskiftet 2023/2024 la Oslo kommune, sammen med andre offentlige innkjøpere i Electronics Watch, press på Apple for at årlig bonus skulle bli utbetalt til arbeidere på fabrikken Foxconn i Sriperumbudur i India. Dette er en fabrikk hvor blant annet iPhone-modeller produseres. I henhold til arbeidskontrakten skulle bonusen blitt utbetalt til alle arbeidere som hadde vært på fabrikken i mer enn 12 måneder, men da Electronics Watch gjorde sine undersøkelser kom det fram at kun et fåtall av arbeiderne hadde fått bonusen. Slike bonuser utgjør nærmere 10 % av årslønn for arbeiderne.

Kort tid etter at Oslo kommune og de andre offentlige innkjøperne tok kontakt med Apple, begynte Foxconn å etterbetale deler av den årlige bonusen. Selv om det er vanskelig å bevise kausalitet, kan timingen på henvendelsen fra de offentlige innkjøperne og at utbetalingen kort tid etter kom på plass tyde på at presset har bidratt til at arbeiderne har fått etterbetalt årlig bonus. Dette er et eksempel på hvordan Oslo kommune bidrar til gjenoppretting ved å holde leverandører og deres underleverandører til ansvar.

2. Det er utført revisjoner av seriøsitetsskrav, med hovedvekt på lønns- og arbeidsvilkår, på leverandører under samkjøpsavtalen for bl.a. vikartjenester, og rørleggere. Revisjonene ble utført av hhv tredjepart og av UKE. Revisjonene avdekket enkelte avvik, bl.a. underbetaling av lønn. UKE satte forventninger og krav om at forholdene skulle rettes opp. Leverandørene har rettet opp og ansatte har fått etterbetalt etter korrekte satser.

6.B Sikre tilgang til mekanismer for gjenoppretting (oppfølging)

6.B.1 Beskriv hva virksomheten gjør for å sikre at påvirkede arbeidere og lokalsamfunn i leverandørkjeden har tilgang til effektive mekanismer for gjenoppretting, når det er aktuelt

Oslo kommunens forventninger til leverandører kommer frem i kommunens standard krav.
<https://www.oslo.kommune.no/for-vare-leverandorer/krav-til-leverandorer/>

Kontaktinformasjon:

Oslo kommune

Kristin Helene J. Hafsel, seniorrådgiver etisk handel
kristin.hafsel@uke.oslo.kommune.no